

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1906.

Andra Kammaren.

N:o 52.

Lördagen den 12 maj.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 5 innevarande maj förda protokollen.

§ 2.

Herr talmannen tillkännagaf, att herr *R. A. Wawrinsky* i Saltsjöbaden anmält sig vara på grund af sjukdom hindrad att denna dag infinna sig i kammaren.

§ 3.

Herr statsrådet m. m. *J. E. Biesert* aflämnade Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen med förslag till lag angående öfvergångsbestämmelser för tillämpning af lagen den 20 juni 1905 om ändring i vissa delar af lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891.

Den kungl. propositionen blef på begäran bordlagd.

§ 4.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden n:is 144, 145, 148, 149, 150, 151 och 152.

§ 5.

Af herr statsrådet *Biesert* öfverlämnades vidare Kungl. Maj:ts propositioner:

med förslag till ny tulltaxa m. m.; och

med förslag till ändrad lydelse af § 4 i nämnda förordningen angående bevillningsafgifter för särskilda förmåner och rättigheter den 2 december 1892.

Jämväl dessa propositioner bordlades.

Om
ändringar i
förordningen
angående
stämpel-
avgiften.

§ 6.

Till afgörande förelåg bevillningsutskottets betänkande, n:o 16, i anledning af dels Kungl. Maj:ts proposition angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelavgiften, dels ock i ämnet väckta motioner.

Under återopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver finansärenden för den 18 nästlidne april hade Kungl. Maj:t i en till Riksdagen aflåten proposition af samma dag, hvilken proposition hänvisats till bevillningsutskottet, föreslagit Riksdagen att besluta, dels att 8, 9, 27 och 54 §§ i kungl. förordningen angående stämpelavgiften skulle erhålla den ändrade lydelse, ett vid propositionen fogadt förslag utvisade, dels ock att de i 8 och 54 §§ af förslaget införda bestämmelserna angående aktie- och lottbrefs förseende med stämpel, då sådan handling af vederbörande bolag utfärdades, och ansvar för underlåtenhet att i sådant fall belägga densamma med föreskrifven stämpel skulle träda i kraft den 1 juli 1906, men öfriga i förslaget innefattade nya eller förändrade bestämmelser den 1 januari 1907.

Till bevillningsutskottet hade jämväl hänvisats följande inom Riksdagen väckta motioner rörande stämpelbeskattningen, nämligen n:o 41 inom Första Kammaren af herr *H. O. Lindgren* samt inom Andra Kammaren n:is 11 och 161 af herr *V. L. Moll* och n:o 162 af herr *O. A. Ericsson* i Ofvanmyra.

Utskottet hemställde:

1:o) att Riksdagen, i anledning af Kungl. Maj:ts förevarande proposition angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelavgiften samt den af herr *Moll* väckta motionen, n:o 11, ville besluta, att 8, 27, 32 och 54 §§ i nämnda förordning skulle erhålla den förändrade lydelse, ett vid betänkandet fogadt förslag utvisade;

2:o) att Riksdagen, med afslag å Kungl. Maj:ts i förenämnda proposition framställda förslag till förändrad lydelse af 9 § i samma förordning, ville besluta, att berörda paragraf skulle bibehållas oförändrad;

3:o) att Riksdagen tillika måtte besluta, att de i 8 och 54 §§ af ofvannämnda förslag införda bestämmelser angående aktie- och lottbrefs förseende med stämpel, då sådan handling af vederbörande bolag utfärdades, och ansvar för underlåtenhet att i sådant fall belägga densamma med föreskrifven stämpel skulle träda i kraft den 1 juli 1906, men öfriga i förslaget innefattade nya eller förändrade bestämmelser den 1 januari 1907; samt

4:o) att de i detta betänkande behandlade motionerna

a) II: 161 af herr Moll,

b) II 162 af herr Ericsson i Ofvanmyra och

c) I: 41 af herr Lindgren måtte anses besvarade genom hvad utskottet här ofvan hemställt.

Om
ändringar i
föreläsningen
angående
stämpel-
avgiften.
(Forts.)

För afgifvande af förslag i fråga om sättet för ärendets föredragning hade ordet begärts af

Herr Karlsson i Göteborg, som i sådant afseende anförde: Herr talman! Rörande föredragningssättet härvidlag ber jag att få framställa ett förslag, som äfven göres i Första Kammaren, nämligen:

»att först behandlas de i betänkandet omförmälda 8, 9, 27, 32 och 54 §§ i stämpelföreläsningen, därvid paragraferna föredragas i nummerföljd och, där desamma äro uppdelade i särskilda rubriker eller moment, hvarje rubrik eller moment för sig, under iakttagande att vid behandlingen af 9 § samtidigt företages till afgörande utskottets hemställan i punkten 2:o);

att vid behandlingen af 8 § öfverläggningen må omfatta betänkandet i dess helhet;

att af förslaget text ej må behöfva uppläsa andra delar än sådana, beträffande hvilka uppläsning begäres;

att, för den händelse förslaget kommer att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas;

att, efter det ofvannämnda §§ blifvit genomgångna, hvad utskottet hemställt i punkten 1:o) företages till afgörande; samt

att därefter återstående delar af betänkandet föredragas punktvis.

Den af herr Karlsson i Göteborg sålunda gjorda hemställan bifölls.

I följd häraf anmälde herr talmannen till en början § 8 till föredragning.

Under rubriken *Gåfva af fast egendom* hade utskottet föreslagit följande stämpelavgifter:

Gåfva af fast egendom: afhandling därom skall, då den för lagfart företes, förses med stämpel till nedannämnda belopp:

då egendomen gifvits till skyldeman i rätt nedstigande led: 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde; samt

i annat fall: 1 krona 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde.

Om
ändringar i
förordningen
angående
stämpel-
avgiften.
(Forts.)

I en af herrar *Bromée* i Billsta, *Karlsson* i Göteborg, *Höjer* och *Branting* afgifven reservation hade i anledning af Kungl. Maj:ts proposition föreslagits denna lydelse af ifrågavarande stadgande:

Gåfva af fast egendom: afhandling därom skall, då den för lagfart företes, förses med stämpel till nedannämnda belopp:

då egendomen gifvits till skyldeman i rätt nedstigande led: 80 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde, dock att där taxeringsvärdet eller köpesumman för den egendom, hvarå lagfart sökes, icke öfverstiger 6,000 kronor, stämpeln skall utgöra 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde; samt

i annat fall: 1 krona 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde.

Vidare hade af utskottet i fråga om rubriken *Köp af fast egendom* föreslagits följande bestämmelser:

Köp af fast egendom: afhandling därom eller af offentlig myndighet utfärdad köpehandling skall, då den för lagfart företes, förses med stämpel af 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde; dock att köpeafhandling, på grund hvaraf lagfart sökes för aktiebolag, som icke drifver bankrörelse, bör beläggas med stämpel af 1 krona 20 öre likaledes för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde.

Där köpeafhandling, utan tillägg till eller förändring i stadgade villkor, öfverlättes inom den för lagfart föreskrifna tid, räknadt från första fånget, och inom samma tid för lagfart företes, äger stämpelbeläggning rum allenast för sista fånget.

Fångeshandling, på grund hvaraf sökes lagfart å järnväg, är från stämpel fri.

Däremot hade i ofvannämnda reservation, med föranledande af Kungl. Maj:ts proposition, hemställts, att sistberörda stadgande måtte lyda sålunda:

Köp af fast egendom: afhandling därom eller af offentlig myndighet utfärdad köpehandling skall, då den för lagfart företes, förses med stämpel af 80 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde, dock att, där taxeringsvärdet eller köpesumman för den egendom, hvarå lagfart sökes, icke öfverstiger 6,000 kronor, stämpeln skall utgöra 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde.

Köpeafhandling, på grund hvaraf lagfart sökes för aktiebolag, som icke drifver bankrörelse, bör beläggas med stämpel af 1 krona 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af egendomens värde.

Där köpeafhandling — — — — — fri.

Efter föredragning af rubriken *Fideikommissbref om fast egendom* lämnades på begäran ordet till

Herr Bromée i Billsta: Herr talman! Jag och några andra ledamöter af bevillningsutskottet hafva icke kunnat instämma i den åsikt, som i förevarande betänkande framlagts af utskottsmajoriteten beträffande lagfartsstämpeln.

Kungl. Maj:t har såsom bekant i sin proposition föreslagit, att stämpeln å handlingar som lagfaras, hvilken nu är 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af fastighetens värde, skall ökas till 80 öre, men utskottet har funnit, att denna stämpel, såsom utskottet uttrycker sig, är nog dryg förut samt att det har förekommit falsarier och andra försök att undgå stämpelbeläggningen.

Jag förstår, att en stämpelförhöjning är af behovet påkallad, därför att staten behöfver mera inkomster för att betäcka sina utgifter, och jag har därför ansett, att det skulle vara en lämplig inkomstkälla att höja stämpeln. Jag anser emellertid, att denna höjning bör drabba uteslutande de större egendomarna, emedan de smärre egendomarna naturligtvis äfven i detta fall äro mindre bärkraftiga än de större egendomarna.

Jag tror, att det är lika rätt och lika lätt att fylla behovet för statens räkning på det sättet, att man höjer stämpeln för dem, som orka bära denna tunga, som att genom extra bevillning eller på annat sätt söka skaffa inkomster till staten.

Liksom utskottet hyser äfven jag den åsikten, att stämpeln är nog hög och dryg för de smärre fastighetsägarna. Jag har därför inom utskottet yrkat, att Kungl. Maj:ts förslag skulle bifallas i så måtto, att stämpeln finge höjas för de större fastigheterna, men att ägarne af de mindre fastigheter, som i taxeringsvärde eller köpeskilling icke öfverstiger 6,000 kronor, skulle åläggas att betala blott den stämpel, som nu är fastställd genom lag.

Jag anser äfven, att sedan man nu med allvar har sökt befrämja egnahemsrörelsen, en förhöjning af stämpeln för de små fastigheterna från denna synpunkt skulle verka betydligt hindrande för utvecklingen af denna rörelse, och det är med hänsyn till denna rörelse och till de små fastigheterna, hvilka naturligtvis utgöra flertalet, som jag har ansett att de böra undantagas från förhöjning i stämpelafgiften.

Det säges af utskottet, att genom höjning af stämpeln skulle man få ännu mera falsarier och försök till undandragande af stämpelafgiften. Jag ber då särskildt att få anmärka, att de, som undandraga sig stämpelbeläggningen, icke utgöres af den stora allmänheten. Det är icke folket i allmänhet, som gör detta, utan det kanske just är de större bolagen och de som jobba med tomter och hus i städerna, som göra sig skyldiga till dylikt.

Jag tror ej heller, att detta missförhållande kan undanröjas genom att bibehålla den stämpelafgift, som nu utgår för lagfartshandlingar. Jag tror tvärtom, att det vore nödvändigt och nyttigt, att de finge betala något mera och att man försökte finna en utväg för att hindra, att falsarier fortfarande äga rum.

*Om
ändringar i
förordningen
angående
stämpel-
afgiften.*

(Forts.)

Om
ändringar i
förelagningen
angående
stämpel-
avgiften.

(Forts.)

Det är på grund af dessa enkla skäl, som jag, herr talman, ber att få yrka afslag å utskottets hemställan i denna paragraf och i hvad den rör denna stämpelbeläggningsfråga och bifall till den af mig med flera afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Branting*, *Höjer* och *Enander*.

Vidare yttrade:

Herr Roos: Herr Bromée och jämte honom tre andra ledamöter af bevillningsutskottet hafva reserverat sig mot hvad utskottet föreslagit rörande lagfartsstämpel. Vid denna reservation finnes ej fogad någon som helst motivering; och jag har därför uppmärksamt lyssnat på herr Bromées anförande för att höra de skäl, som varit för reservanternas bestämmande. Jag finner då för det första, att han utgått från den förutsättningen, att staten är i behof af denna inkomst. Utskottet har uttalat sig i motsatt riktning och sagt, att staten för närvarande till följd af de redan beslutade nedsättningarna af vissa utgifter icke vore i behof af dessa skatter. Själf delar jag denna utskottets uppfattning. Jag behöfver blott hänvisa till Riksdagens beslut för kort tid sedan i fråga om folkskolelärares löneförhållanden; och jag dristar äfven hänvisa till ett ärende, som förekommer först senare i dag, nämligen frågan om det bevillningsfria afdraget, i hvilken fråga jag tills vidare antager, att Riksdagen kommer att bifalla utskottets hemställan, hvilket då skulle medföra en ökad inkomst i bevillning af 500,000 kr. Med dessa fakta för ögonen tror jag fortfarande, att något behof af denna skatt icke föreligger; och tills jag erhållit närmare upplysningar i det händscendet, tillåter jag mig kvarstå på den ståndpunkten. Det är väl en allmän regel i all skattepolitik att icke pålägga nya skatter, då icke statens behof kräfva det. Då herr statsrådet och chefen för finansdepartementet föredrog detta ärende, förelåg detta behof, om man nämligen skulle taga hänsyn till alla anslagsäskanden, som gjorts, och om desamma skulle komma att bifallas. Nu däremot föreligger det, såvidt jag kan se, icke längre.

Emellertid, om man har saknat motivering för själfva behofvet af denna ökade beskattning, så förefaller det ännu märkvärdigare, att man icke finner någon som helst motivering för denna nya princip, som reservanternas göra gällande, nämligen att införa någon sorts progressiv beskattning med afseende å stämpelbeläggningsfrågan. I fråga om inkomst i allmänhet kan man med temligen stor rättvisa tillämpa en progressiv beskattningsgrund. Man kan genom deklARATION eller på annat sätt få reda på hvad personer ha i inkomst. Men att här säga, att en person, som köper en fastighet för t. ex. 7,000 kronor, han är bärkraftig, men att en person, som köper en fastighet för 5,000 à 6,000 kronor, han är det icke, synes mig vara alldeles oriktigt. Jag tänker mig t. ex. en bonde, som köper ett

hemman för 8,000 å 10,000 kronor; han får medelst lån 6,000 kronor och har kontant 2,000 eller 4,000 kronor, han, mena reservanterna, är bärkraftig. En rik köpman eller annan kapitalist, som köper ett stycke mark, understigande 6,000 kronors värde, för att där bygga en villa kanske för 50,000 kronor, han är icke bärkraftig, mena reservanterna. Den är så outvecklad, denna tanke, och så löst framkastad, att jag icke tror, att vi utan vidare kunna göra den till Riksdagens beslut.

*Om
ändringar i
förordningen
angående
stämpel-
afgiften.
(Forts.)*

Ja, jag ämnade yttra mig äfven om några andra punkter med afseende på första stycket, men jag skall vänta därmed tillsvidare.

Jag skall emellertid tillåta mig att yrka bifall till hvad utskottet föreslagit rörande stämpelskatt å fastighet.

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Den föregående ärade talaren har klandrat reservanterna därför att de icke framlagt någon särskild motivering för sin reservation. Jag kan icke neka till, att det möjligen kunde ha varit af behovet påkalladt, men vi ha stödt vårt förslag på den motivering, som är anförd i Kungl. Maj:ts proposition. Vi ha tagit för gifvet, att dessa medel komma att behövas, och vi ha tänkt, att det vore lämpligt att få dem på sätt Kungl. Maj:t föreslagit. Jag vill nämna, att för min del har jag inom utskottet förfäktat den ståndpunkten, att frågan icke borde företagas till afgörande, förrän man fått en alldeles bestämd uppfattning om, huruvida dessa medel, som den ifrågavarande höjningen i stämpelskatten skulle inbringa, vore af behovet påkallade eller icke. Alltså borde man, enligt mitt förmenande, fattat beslut härom först sedan Riksdagen hade beslutat om utgifterna eller när det var fråga om att slutgiltigt uppgöra budgeten. Detta blef emellertid förkastadt, och under sådana förhållanden har jag för min del och mina medreservanter ansett lämpligt att i hufvudsak vidhålla hvad Kungl. Maj:t föreslagit i detta afseende.

Nu sade den föregående talaren, att genom den förändring vi ha föreslagit i Kungl. Maj:ts proposition, nämligen att, då lagfart sökes å en fastighet, hvars värde icke öfverstiger 6,000 kronor, stämpeln fortfarande skulle utgöra 60 öre för hvarje fulla 100 kronor af dess värde, vi därigenom förordat progressiv beskattning, på hvilken man ingalunda bör inlåta sig. Tankegången har emellertid varit den att det *i regel* är de små fastighetsägarne, som förvärfva dylika egendomar. Erkännas må ju, att undantag, sådana som den föregående talaren påpekade, kunna förekomma, men det är i alla händelser undantag, och man lagstiftar ju för regeln och icke för undantagen. Vi ha trott, att den stora mängden skulle komma i åtnjutande af en fördel, därigenom att Riksdagen, om den beslutade att i öfrigt höja lagfartsstämpeln från 60 till 80 öre, gjorde undantag till lättnad för de mindre fastigheterna.

*Om
ändringar i
förordningen
angående
stämpel-
avgiften.*
(Forts.)

Vi ha härvidlag äfven fäst oss vid en inom Riksdagen och likaledes inom vida kretsar utom Riksdagen uppburen tanke, som fått namn af egnahemsrörelsen. Vi ha tänkt, att äfven om en höjning af lagfartsstämpeln också icke skulle så svårt drabba denna rörelse, den dock skulle utgöra en liten beskattning på densamma, och det ha vi ansett vara olämpligt.

Jag skall, herr talman, på uppgifna skäl be att få yrka bifall till reservationen i det föredragna stycket.

Herr Åkerlund: Om den af reservanterna föreslagna nedsättningen i stämpelskatten för de fastigheter, som icke öfverstiga 6,000 kronor i taxeringsvärde, skulle gå igenom, så håller jag före, att en sådan nedsättning alldeles icke skulle gagna den rörelse, som Riksdagen och statsmakterna velat främja, nämligen jordfördelningen. Det finnes en hel del kommuner, där jordfördelningen kommit så pass i gång, att det icke dröjer länge, förrän hela kommunen, med undantag för boställen, är fördelad. Vi böra tänka på litet hvar, huru vi skola lagstifta för att på lämpligaste sätt fördela denna skatt. Det spelar en liten roll, om de betala någon skatt, och vi måste medgifva att i regel de mindre fastigheterna äro mera värda än de större.

Sälunda just för att jordfördelningen måtte fortgå, såsom den börjat, och de små, som önska få en jordlapp, må få en sådan, vill jag för min del icke vara med om en sådan nedsättning, utan ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ericsson i Ofvanmyra: Herr talman, mina herrar! Redan i Kungl. Maj:ts statsverksproposition har statsrådet och chefen för finansdepartementet motiverat behovet af ökade skatteällor för bestridande af statens ökade utgifter. Sedan dess har han också framlagt åtskilliga förslag bland andra om ökad stämpelavgift för punsch och nu till sist den här ökade stämpelavgiften vid lagfart af köp, byte och gåfva af fast egendom.

Sedan dess har emellertid Riksdagen vid åtskilliga tillfällen prutat utaf de anslag, som af regeringen äskats; och då man för någon tid sedan behandlade förslaget om den höjda stämpelavgiften för punsch, förklarade finansministern att han icke höll på sitt förslag utan var belåten med ett afslag å denna stämpel, såsom varande obehöflig.

Det dröjde emellertid icke länge, förrän han framlade den här nu ifrågasvarande propositionen om ökad stämpelavgift vid lagfart å fast egendom. I det förslaget nöjer han sig emellertid med en lägre stämpelavgift, än han föreslog i statsverkspropositionen. Emellertid har äfven sedan dess, såsom herr Roos erinrade, Riksdagen besparat åtskilligt utaf de föreslagna anslagen, och bevillningsutskottet har därför ansett, att den här ifrågasvarande stämpeln vore

obehöflig, och, sedan utskottet anmärkt detta, fortsätter utskottet med följande uttalande, som jag ber att få uppläsa för kammaren:

»Såsom redan blifvit sagdt, har man vid bedömande af frågan om ökad stämpelbeskattning i främsta rummet att taga hänsyn därtill, huruvida staten för sina utgifter är i behof af allt hvad af Kungl. Maj:t begärts. I detta afseende vill utskottet erinra, att Riksdagen redan gjort ej oväsentliga nedsättningar i de äskade anslagsbeloppen. Redan af denna anledning har den här ifrågasatta ökade stämpelbeskattningen ansetts icke böra komma i fråga. Men härför tala äfven andra enligt utskottets mening lika tungt vägande skäl. Man synes nämligen icke utan fog kunna påstå, att den stämpelafgift, som för närvarande utgår vid lagfart å fång till fast egendom, är tillräckligt hög, och redan nu torde det icke så sällan förekomma, att utvägar af hvarjehanda slag anlitas för att undandraga statskassan densamma rätteligen tillkommande stämpelafgift. Skulle nu en höjning vidtagas, finnes grundad anledning befara, att dylika missbruk skulle än ytterligare tilltaga.»

Med anledning af de sista raderna vill jag erinra kammaren om, hurusom vid 1904 års riksdag två motioner framlades i denna kammare, den ena af herr Sandin, den andra af herr Burman, däri de påpekade åtskilliga missförhållanden, som existerade vid stämpelbeläggning af lagfart å fast egendom.

Det sammansatta bevillnings- och lagutskottet, som behandlade dessa frågor, erkände behofvet utaf att en rättelse borde komma till stånd, och utskottet beslöt därför att föreslå Riksdagen en skrifvelse, däri hemställdes, att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes taga under ompröfning, med hvilka åtgärder här ofvan anmärkta missförhållanden i afseende å stämpelbeläggning af fastighetsköp måtte kunna afhjälpas, samt till Riksdagen inkomma med det förslag, hvartill denna pröfning kunde föranleda, hvilket skrifvelseförslag äfven antogs af Riksdagen. De exempel, som förelades det sammansatta utskottet, voro af sådan natur och tillämpadea i sådan utsträckning att jag för min del anser, att regeringen i främsta hand bort vidtaga åtgärder för att råda bot på detta missförhållande, och, om regeringen det gjort, är jag öfvertygad om, att staten på det sättet kommit i åtnjutande af större inkomster än om man nu skulle höja stämpelafgiften från nuvarande 60 öre till 80 öre.

Jag har således varit ense med utskottet i dess uttalande, och jag tror, att utskottet haft giltiga skäl därför.

Jag skall således, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan i den föredragna paragrafen.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, blef nu ifrågavarande rubrik af kammaren godkänd.

Härefter föredrogs rubriken *Gåfva af fast egendom.*

*Om
ändringar i
förordningen
angående
stämpel-
afgiften.
(Forts.)*

Om
ändringar i
förordningen
angående
stämpel-
avgiften.
(Forts.)

Herr talmannen gjorde i anledning af de under öfverläggningen framställda yrkandena proposition dels på godkännande af utskottets förslag i fråga om denna rubrik dels ock på godkännande af det förslag uti ifrågavarande hänseende, som innefattades i den af herr Bromée i Billsta med flere afgifna reservationen; och fann herr talmannen svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för förstnämnda proposition. Votering begärdes likväl, i anledning hvaraf nu uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som vill, att kammaren godkänner bevillningsutskottets förevarande förslag angående stämpel å afhandling om gåfva af fast egendom, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner nej, har kammaren godkänt det förslag i ifrågavarande hänseende, som innefattas i den af herr Bromée i Billsta med flere afgifna reservationen.

Omröstningen utföll med 141 ja mot 65 nej; och hade kammaren alltså godkänt utskottets förslag.

Rubrikerna *Gåfva af lös egendom, Testamente om fast egendom* och *Aktiebref* godkändes.

Sedan häruppå rubriken *Köp af fast egendom* föredragits samt herr talmannen framställt proposition å de rörande denna rubrik gjorda yrkandena, blef utskottets förslag af kammaren godkänt.

Utskottets förslag angående *lottbref* och *skattelösen af kronojord* godkändes.

Härefter föredrogos 9 § och i sammanhang därmed *utskottets i punkten 2:o) gjorda hemställan*.

Utskottets hemställan bifölls.

27, 32 och 54 §§ godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1:o) förklarades besvarad genom de af kammaren fattade, här ofvan omförmälda besluten.

Punkterna 3:o) och 4:o).

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 5:o).

Lades till handlingarna.

§ 7.

Å föredragningslistan fanns härefter upptaget statsutskottets utlåtande, n:o 127, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående beviljande af medel till uppförande af nya byggnader för armén. *Angående nya byggnader för armén.*

Uti en den 23 mars innevarande år till Riksdagen aflåten, till statsutskottet för förberedande behandling öfverlämnad proposition, n:o 103, hade Kungl. Maj:t, under återopande af propositionen närlagdt utdrag af protokollet öfver landtförsvarsärenden för nämnda dag, föreslagit Riksdagen att till uppförande af nya byggnader för armén bevilja 21,744,000 kronor samt däraf för påbörjande af nya kasernetablissemment till Lifregementets grenadjärer, Första och Andra lifgrenadjärregementena, Västgöta regemente, Upplands infanteriregemente, Skaraborgs, Södermanlands, Kronobergs, Jönköpings, Älfsborgs, Bohusläns, Kalmar och Värmlands regementen samt Norra och Södra skånska infanteriregementena för år 1907 anvisa det belopp af 4,400,000 kronor, som af 1905 års lagtima Riksdag öfverfördes till statsverkets kassaförlagsfond.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts öförmälda framställning hade utskottet till behandling förehaft tre inom Andra Kammaren väckta motioner, däruti hemställets:

af herr *J. Larsson* i Presstorp *m. fl.*, motionen n:o 157, att Riksdagen med afslag å Kungl. Maj:ts förslag om beviljande af 21,744,000 kronor till uppförande af nya kasernetablissemment, måtte i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa förnyade utredningar, med inhämtande af äfven civila sakkunnigas utlåtanden angående kostnaderna och de lämpligaste förläggningssorterna för de nya kasernetablissemangen, samt därefter framlägga för Riksdagen de förslag, hvilka en sådan förnyad pröfning af hela frågan kunde föranleda;

af herr *P. Nilsson* i Bonarp, motionen n:o 158, att därest Riksdagen skulle med bifall till Kungl. Maj:ts proposition n:o 103 bevilja det till uppförande af nya byggnader för armén äskade anslaget, detta måtte ske under villkor, att ett af de skånska infanteriregementena förlades till Ljungbyhed, samt

af herr *J. Åkesson*, motionen n:o 159, att Riksdagen i sammanhang med bifall till Kungl. Maj:ts proposition n:o 103 måtte göra det uttalande, att Refvinge lägerplats måtte anordnas att fortfarande vara förläggingsplats för Södra skånska infanteriregementet.

Angående
nya byggnader
för armén.
(Forts.)

Utskottet hemställde:

a) att Riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, till uppförande af nya byggnader för armén bevilja 21,744,000 kronor samt däraf för påbörjande af nya kasern-etablissemment till Lifregementets grenadjärer, Första och Andra lifgrenadjärregementena, Västgöta regemente, Upplands infanteriregemente, Skaraborgs, Södermanlands, Kronobergs, Jönköpings, Älfsborgs, Bohusläns, Kalmar och Värmlands regementen samt Norra och Södra skånska infanteriregementena för år 1907 anvisa det belopp af 4,400,000 kronor, som af 1905 års lagtima Riksdag öfverfördes till statsverkets kassaförlagsfond; samt

b) att herrar Larssons i Presstorp m. fl., Nilssons i Bonarp och Åkessons förenämnda motioner måtte anses vara genom hvad i mom. a) föreslagits besvarade.

Vid utlåandet hade emellertid fogats reservation af herrar vice talmannen *Pehrson, Nylander, Andersson* i Västra Nöbbelöf, *Olsson* i Fläsbro, *Wiklund, Sjö, Johansson* i Afösa, *Lindgren* i Islingby, *Ödman* och *Wallentin*, hvilka ansett utskottet böra hemställa,

a) att Riksdagen måtte på det sätt bifalla Kungl. Maj:ts ifrågasvarande framställning, att Riksdagen till uppförande af nya byggnader för armén beviljade 21,744,000 kronor samt däraf för påbörjande af nya kasernetablissemment, till Lifregementets grenadjärer, Första och Andra Lifgrenadjärregementena, Västgöta regemente, Upplands infanteriregemente, Skaraborgs, Södermanlands, Kronobergs, Jönköpings, Älfsborgs, Bohusläns, Kalmar och Värmlands regementen samt Norra och Södra skånska infanteriregementena för år 1907 anvisa det belopp af 4,400,000 kronor, som af 1905 års lagtima Riksdag öfverfördes till statsverkets kassaförlagsfond; dock under förutsättning, att Kungl. Maj:t för hvarje arméfördelning, inom hvilken uppförande af nya kasernbyggnader nu ifrågasattes, ej mindre utsåge en kommission, bestående af dels militära, dels civila ledamöter, med uppdrag att utreda och föreslå, hvilka förläggningssorter kunde i såväl militäriskt, som ekonomiskt och socialt afseende vara lämpligast, än äfven vidtoge åtgärder, på sätt af reservanterna antydts, för vinnande af skärpt kontroll vid uppförande af ifrågasvarande byggnader;

b) att herrar Larssons i Presstorp m. fl., Nilssons i Bonarp och Åkesons förevarande motioner måtte anses vara genom hvad i mom. a) föreslagits besvarade.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af

Chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Tingsten: Herr talman, mina herrar! Redan nu vid öfverläggningens början anhåller jag att få säga några ord i den föredragna viktiga frågan.

De motioner, som blifvit väckta med anledning af Kungl. Maj:ts proposition rörande anslag till nya byggnader för armén, bära ojäfaktigt vittnesbörd därom, att det inom de särskilda landsändarna råder ett starkt intresse för att såsom permanenta förläggningssorter bibehålla de nuvarande mötesplatserna för de 15 infanteriregementen, till hvilkas kasernetablissemang medel nu äskas. Detta intresse må väl vara sprunget ur den kärlek, hvarmed man i bygderna omfattar dessa regementen med deras månghundraåriga anor. Dock tror jag mig icke begå någon orätt, om jag säger, att man inom de särskilda orterna anser det med sin enskilda fördel förenligt att få bibehålla mötesplatserna såsom permanenta förläggningssorter, och att detta särskilda intresse, det speciella lokalintresset, spelar en mycket framstående roll uti denna fråga. Det är emellertid, mina herrar, icke alltid en gifven sak, att de enskilda fördelarna och de privata intressena äro identiska med statens bästa och försvarets kraf.

Motionärerna äro ganska hårda i sin dom öfver den kungl. propositionen. Denna dom går i korthet ut därpå, att den kungl. propositionen »med sina sväfvande och osäkra uppgifter» icke gifver tillräcklig trygghet med hänsyn till iakttagandet af all möjlig sparsamhet vid de utgifter, hvarom här är fråga. Och det är särskildt ur sparsamhetens synpunkt, som motionärerna hafva ansett sig nödsakade att yrka afslag på den kungl. propositionen. För min egen del har jag äfvenledes ur sparsamhetens synpunkt, *just för att förebygga onödiga utgifter*, tillstyrkt propositionens affattning på sätt som skett, och jag har därvid gifvit tillkänna, att man vid hvarje särskildt fall bör pröfva och öfverväga de förhållanden, som skola och bära vara bestämmande i fråga om utseendet af förläggningssorter. Motionärerna och föredragande departementschefen hafva således en och samma utgångspunkt, nämligen omsorgen om statskassan, men i fråga om medlen och vägarna för att tillvarataga statskassans intresse går deras uppfattning vidt isär.

Det torde icke, mina herrar, vara här behöfligt att fästa uppmärksamheten därpå, att det vid den kungl. propositionen fogade statsrådsprotokollet utgöres af tvenne särskilda afdelningar. Den *ena* afdelningen redogör i korthet för kasernbyggnadsfrågans historik från och med år 1901 samt äfvenledes, i en sammanträngd form, för den i detta ämne senast verkställda utredningen. Den *andra* afdelningen af protokollet utgöres af departementschefens uttalande i ämnet, men detta uttalande tager icke parti vare sig för den ena eller andra förläggningssorten, utan detta är förbehållet åt den noggrannare, speciella utredningen i hvarje särskildt fall. Och vid den sålunda intagna ståndpunkten, att icke här debattera hvarje särskild förläggningssort, skall jag förbli — och detta i *statens välstånd* intresse.

Anledningen, hvarför jag hvarken i statsrådsprotokollet ej heller annorledes har gjort något uttalande beträffande det definitiva utseendet af förläggningssorter, torde framgå af hvad jag yttrat i

Angående
nya byggnader
för armén.
(Forts.)

Angående
nya byggnader
för armén.

(Forts.)

detta protokoll, då jag, såsom nyss nämnt, där gifvit uttryck åt den uppfattningen, att man i hvarje särskildt fall bör öfverväga och bestämma, hvarest truppförbanden borde förläggas. För den för ett definitivt val af förläggningssorter erforderliga, i detalj gående utredning, äfvensom för de nödiga jämförelserna emellan olika orter och platser stodo mig icke alla materialier fullständigt tillbuds vid den tidpunkt, då propositionen affattades. Men äfven om så varit händelsen, skulle det säkerligen icke varit ändamålsenligt att här på Riksdagens bord presentera ett betydande antal förläggningssorter till debatt och godkännande. Med all sannolikhet hade ett sådant förfaringssätt på vid gafvel öppnat dörren för hvarjehanda utgiftstegringar, och dessutom hade ett sådant förfaringssätt med hänsyn till därpå flytande konsekvenser säkerligen icke varit lämpligt.

Utgår man här i Riksdagen — och särskildt i Andra Kamnären — från den uppfattningen, att Kungl. Maj:ts regering — och särskildt den föredragande departementschefen — icke skulle vilja eller hafva för afsikt att vid hvarje särskildt förläggningsfall handla i öfverensstämmelse med statens bästa och försvarets kraf, och är man fullt öfvertygad om riktigheten af denna uppfattning, då finnes ju icke, mina herrar, någon annan bot mot de sålunda befarade missförhållandena än att ur Kungl. Maj:ts hand vrida rätten att bestämma de särskilda förläggningssorterna. Men det torde på goda grunder kunna betviflas, huruvida Riksdagen skall kunna vara i stånd att på ett för statens intresse förmånligare sätt än Kungl. Maj:t träffa valet i hvarje särskildt fall. Visserligen kan jag föreställa mig, att det skulle vara personligen bekvämt, personligen angenämt för den föredragande departementschefen att uti detta ärende frikallas från ansvar, därigenom att Riksdagen griper bestämmanderätten i sin hand, men detta förfaringssätt synes mig icke nyttigt och ej heller tillrädligt, ty departementschefer utan ansvar och utan känsla af ansvar synas nämligen icke passa rätt bra uti vårt regerings-system.

Jag tillåter mig, mina herrar, att här fästa uppmärksamheten på en *särskild* omständighet, en omständighet som är viktig nog. Tämmligen snart efter mitt tillträde till mitt statsrådsämbete stiftade jag bekantskap med ett särskildt element i militära byggnadsfrågor och därmed sammanhängande spörsmål, nämligen det element, som söker bereda sig oskäligen vinst på statens bekostnad. Detta element finnes öfver allt, från Ystad till Haparanda, och hvarhelst man kan göra affärer och förtjäna på statens bekostnad, där är detta element framme, och det skyr ingalunda medlen. Och om man här framlagt definitivt förslag till förläggningssorter, hvad hade detta varit annat än ett öppet inbudande till spekulationer och manipulationer af hvarjehanda slag — statskassan till förfång, men privatintressena och de enskilda fördelarna till fromma. Regeringen måste dock för sin del vara en målsman för statsintresset.

Hårda uttalanden hafva fällits öfver den förebragta utredningen i ämnet, och måhända komma hårdare omdömen ytterligare att fällas. Jag skall icke ingå på denna särskilda sak, men tillåter jag mig dock att fästa uppmärksamheten på, att den af motionärerna här utöfvade kritik kan komma — det ligger icke utom möjlighetens område — att inför en opartisk och saklig granskning åsättas en annan valör än den, som den nu på åtskilliga håll förmenas hafva. Ja, värdesättningen kan till och med komma att gå in i annan riktning. Statsutskottet har också, såsom vi se af betänkandet, tagit afstånd från den hårda förkastelsedom, som är uttalad öfver den gjorda utredningen.

Till stöd för sitt yttrande åberopa motionärerna byggnadsförhållanden *dels* vid Boden, *dels* å Vaxholm-Rindön. Hvad först angår byggnadsförhållandena vid Boden, vill jag fästa uppmärksamheten därpå, att de militära byggnadsarbetena vid Boden utgöras af två skilda slag, nämligen *dels* fästningsbyggnader, *dels* kasernbyggnader. Orsaken därtill, att de beräknade kostnaderna för fästningsbyggnaderna öfverskridits, hafva särskildt utredts af den senaste parlamentariska Bodenkommittén. Hvad åter angår kasernbyggnaderna i Boden, har jag mig icke bekant, att de beräknade kostnaderna för dessa byggnader skulle komma att öfverskridas. Tvärtom finnes förhoppning om, att den kasern, som närmast blifver färdig, nämligen fästningsartillerikasernen, skall kunna fullbordas för mindre kostnad, än ursprungligen beräknats. Kasernbyggnaderna i Boden lämna således icke, enligt min uppfattning, motionärerna något stöd för deras framställning.

Ett annat förhållande är det med byggnadsarbetena å Vaxholm-Rindön. Jag medgifver gärna, att exemplet därifrån är icke vidare uppmuntrande, men jag vill på samma gång uttala den förhoppning, att detta exempel må vara en enstaka företeelse och den mindre goda erfarenheten rörande byggnadsarbetet på denna plats icke må komma att upprepas. Det är ju förmodligen för herrarne också bekant, att Kungl. Maj:ts gått i författning att åstadkomma en fullständig utredning af samtliga de spörsmål, som stå i samband med uppförande af Vaxholms grenadjärregementets kasernbyggnader å Rindön.

Jag har nyss nämnt, att statsutskottet tagit afstånd från den af motionärerna uttalade förkastelsedomen öfver utredningen. Detta framgår af hvad utskottet yttrar på sid. 40—42, där utskottet genomgår de olika anslagsposterna, hvarför jag icke behöfver särskildt uppehålla mig därvid, lika litet som vid orsakerna, hvarför man i ena eller andra fallet gjort högre eller lägre kostnadsberäkningar. Jag skall endast be att få fästa uppmärksamheten därpå, att i de kostnader, hvartill anslag nu begäres, ingår äfven utgifterna för skjutbanor, äfvensom för samlingslokaler. Så var icke förhållandet i de beräkningar, som framlades åren 1902 och 1904 för de regementen, om hvilka då var fråga. Jag har med detta velat uttryck-

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

Angående
nya byggnader
för armén.

(Forts.)

ligen framhålla, att man här har sökt taga med alla dessa utgifter, under det att så icke var fallet åren 1902 och 1904. Tillika vill jag säga, att jag tror, att hufvuddelen af dessa utgifter, hvilka då icke voro medtagna, skola kunna täckas af medel, som Kungl. Maj:t kan hafva till sitt förfogande.

Motionärernas yrkande afser ju ett uppskof. Genom det uppskof, som redan vid förra årets riksdag har gjorts, komma åtskilliga svårigheter och ökade utgifter att uppstå. Skall nu ytterligare uppskof äga rum, så komma därmed också såväl svårigheterna som utgifterna att ytterligare stegas. Olägenheterna bestå hufvudsakligen däri, att de militära förvaltningsmyndigheterna icke äro i stånd att på ett tillfredsställande sätt inkvartera och härbergera de värnpliktige vid den tid, då § 27 i värnpliktslagen träder i kraft, d. v. s. från och med hösten 1908 eller, hvad särskildt infanteriet angår, från och med våren 1909. Äfven om man anordnar tiden för beväringsskolan på det sättet, att man utrycker från denna skola ungefär samtidigt som inryckning sker till regementets repetitionsöfningar, måste i alla fall inryckningen till beväringsskolan för infanteriet, d. v. s. för hufvudmassan för de värnpliktige, ske i början af april månad. Det kan svårigen vara lämpligt att då under denna årstid förlägga en så stor massa af de värnpliktige i de nuvarande mötesbarackerna, och det kan öfverhufvud icke vara lämpligt att förlägga de värnpliktige i dessa baracker under så lång tid som fem à sex månader under året. Jag föreställer mig, att krigsstyrelsen i så fall blefve tvungen att anlita vissa nödfallsutvägar för att afhjälpa de svåraste olägenheterna; men dessa nödfallsutvägar komma otvifvelaktigt att vara förenade med kostnader och utgifter.

Till dessa olägenheter af öfvervägande materiell art komma också olägenheter af moralisk och disciplinär art. Tillfredsställande inkvarterings-, förlägnings- och utspisningsförhållanden, äfvensom befintligheten af ändamålsenliga utbildnings- m. fl. lokaler, ordnade på ett tidsenligt sätt, äro enligt min mening förutsättningar för att de värnpliktiges utbildning och uppfostran skall försiggå på ett så klokt och ändamålsenligt sätt som möjligt och föröfrigt i öfverensstämmelse med de grunder, som Riksdagen uttalade år 1901. Det är icke möjligt att, såsom förhållandena nu äro, i de nuvarande baracklägren bereda de värnpliktige den trefnad, som vi alla önska att de skola hafva under sin tjänstgöring och till hvilken vi från alla håll sträfva. Därför kan enligt min uppfattning endast förluster af såväl ena som andra slaget uppstå, om ett ytterligare uppskof i frågan nu kommer att ega rum, på samma gång som med ett sådant uppskof också verkliga, betydande intressen sättas på spel. Ja, jag kan nästan gå så långt som till att påstå, att, om ett ytterligare uppskof sker, sådant skall komma att i mer eller mindre grad inverka destruktivt och desorganisande.

Statsutskottet har icke kunnat följa motionärerna på den väg, som dessa anvisat, i det att statsutskottet tillstyrkt medels beviljande redan för nästa år. Detta gör statsutskottet i sin helhet, såväl statsutskottets majoritet som de tio reservanterna. Statsutskottets majoritet har uti sin motivering uttalat vissa önskemål beträffande utseende af förläggningssorter, beträffande kostnadsberäkningarna och rörande kontrollen vid kasernbyggnadsarbetena m. m. Jag kan här uttala, att dessa önskemål synas mig böra efterkommas och förverkligas, *under den förutsättning, att förverkligandet sker i det syfte, på det sätt och i den ordning, att statens intresse och försvarets kraf vardas tillgodosedda och tillvaratagna.* Nu hafva reservanterna yrkat, att äfven dessa önskemål i motiveringen skulle få form af villkor i själfva klämman eller beslutet. Detta synes mig vara öfverflödigt. Ty när, såsom här är fallet, önskemålen äro klart uttalade och angifna, äro enligt min uppfattning dessa önskemål för departementschefen lika bindande, som om de fått sin plats i själfva beslutet såsom där intagna villkor.

*Angående
nya byggnader för armén.
(Forts.)*

Herr Neess: Herr talman, mina herrar! De anslag, som här äskas, äro ju endast en naturlig och alldeles oundviklig följd af arméorganisationen år 1901; och i den mån öfningstiden för beväringen ökas, blir detta ett oafvisligt kraf, som nu icke längre kan uppskjutas. Här om synas också meningarna i allmänhet icke vara vidare delade, men väl därom, huruvida truppförbanden i fråga skola förläggas antingen till städerna eller också på landsbygden, till de nuvarande öfningsplatserna — något, hvarom de olika motionerna i ämnet i hög grad bära vittne.

Denna förlägningsfråga är utan tvifvel af stor och ingripande betydelse och har en långt gående räckvidd för vår armés utveckling och framtida värde. Det är därför af största vikt, att hvar och en vid bedömandet af denna fråga tager sig väl till vara för att medvetet eller omedvetet låta sig påverkas af lokala eller enskilda intressen. Frågan kan skärskådas från flera olika synpunkter: från den ekonomiska, från den sociala, och från den sanitära också, men alla dessa sammanfalla dock i den militära, som härvidlag synes mig vara den viktigaste synpunkten. Såsom en röd tråd går genom alla de i ämnet väckta motionerna den misstanken, att i den kungl. propositionen kostnaderna för regementenas förläggning till landsbygden afsiktligt blifvit beräknade för höga. Mig synes denna misstanke vara alldeles ogrundad. Hvad särskildt beträffar första arméfördelningen, har jag varit i tillfälle att öfvertyga mig om, att så icke är fallet. Där hafva dessa beräkningar blifvit verkställda på det mest samvetsgranna sätt. De militära myndigheterna hafva därvid hufvudsakligen betjänat sig af civila sakkunniga och för ändamålet i fråga särskildt utvalt sådana byggmästare och entreprenörer, som äro förtrogna med förhållandena på platsen. För mig synes resultatet af denna undersökning vara helt naturligt: det måste ovillkorligen bli dyrare att uppföra dessa

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

kasernetablissemment på landsbygden än i städerna, då man betänker, hvilka stora uppoffringar städerna äro villiga att underkasta sig i form af gratisupplåtelse af öfningsfält, fria ledningar för vatten och gas, vägar o. s. v., allt detta uppgående till hundratusentals kronor för hvarje etablissemment — hvilket allt ju måste, om förlägningsorterna bli på landsbygden, bekostas af statsverket — samt vidare kostnaderna för vattenverk, gas- och elektricitetsverk, septic tanks och en mängd andra dylika anordningar. Härtill komma dessutom de enorma kostnaderna för uppförande af bostäder för officerare, hvilka kostnader bortfalla, om regementena förläggas till städerna. Men, mina herrar, denna sista fråga är icke allenast en kostnadsfråga, utan den har äfven en helt annan innebörd. Ett förläggande af regementena till landsbygden kan med tiden komma att beröfva vår armé den utmärkta och plikttrogna officerskår den nu äger, till obotlig skada för hela vårt härväsende. De olidliga förhållanden, under hvilka officerarne genom en permanent förläggning till landsbygden skulle komma att lefva, skulle helt visst med tiden leda till stora rekryteringssvårigheter inom denna kår, och därmed en sänkning i dess nivå af intellektuell och moralisk halt. Hvilket nedsättande inflytande detta skulle hafva på vår försvarskraft, kan hvarje fosterlandsvän med oro tänka sig. Det är dock så, att officerarne äro så att säga arméns själ, och på deras duglighet och karaktär är det arméns framgång ytterst beror.

Man har sagt, att förläggningen på landsbygden skulle medföra fördelar i sanitärt och moraliskt hänseende. För min del tror jag, att det förhåller sig alldeles tvärtom. För faror af denna art innebära de bättre ordnade förhållandena i städerna säkrare skydd. Man har äfven påstått, att truppen på landet skulle vara mera skyddad emot den propaganda, som söker undergräfvad disciplinen och demoralisera manskaper, men erfarenheten har gifvit vid handen, att detta gift sprides med större framgång vid lägerplatserna än i garnisonsorterna. Och slutligen innebär förläggningen på landsorten den stora fara, som ligger däri, att den militära kastandan med alla dess menliga följder i dessa från den öfriga befolkningen isolerade samhällen skall finna en synnerligen gynnsam jordmån att uppblomstra och utveckla sig i till stort förfång för vårt härväsen. Vår armé bör tvärtom utveckla sig till en verklig folkhär, som vi alla i ordets bästa och sannaste mening hålla kär och högt i ära, och till hvilken vi i farans stund med tillit och förtroende kunna blicka upp. Det är det höga mål vi böra hafva för ögonen och sträfva efter.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Forssling: Herr talman! På grund därpå, att jag varit en af dem, som undertecknat motionen angående en opartisk och tillförlitlig utredning i fråga om de af Kungl. Maj:t föreslagna nya byggnaderna för armén, ber jag att få yttra några ord i frågan. Motionärerna hafva såsom skäl för motionen anført, att de beräkningar och siffror,

som i den kungl. propositionen framstälts, enligt motionärernas och många andras tro voro mindre pålitliga, och de hafva sökt bevisa detta genom belysande exempel från åtskilliga af de nuvarande förläggnings-orterna för mellersta och södra Sveriges regementen. Jag vill på förhand säga, att jag, genom hvad jag nu ämnar framdraga, icke velat uttala något klander mot den, som framlagt den kungl. propositionen. Jag är öfvertygad om hans redliga vilja att på allt sätt vilja tillgodose försvarets bästa och statens fördelar, utan jag riktar mig mot dem, som gjort upp de vid den kungl. propositionen fogade beräkningarne. Mitt klander riktar sig då först däremot, att i de i den kungl. propositionen förekommande beräkningarne och siffrorna icke tagits någon hänsyn till de vid de nuvarande förläggningsplatserna befintliga byggnaderna, trots det att dessa byggnader ha ett värde af många millioner kronor och många af dem uppförts i senare tider.

Motionärerna hade hoppats, att genom ett utnyttjande af de nuvarande byggnaderna, såvidt möjligt är, högst afsevärda besparingar skulle kunna åstadkommas. Vi hade tänkt, att det icke skulle behöfva uppföras mer än en kasern på hvarje öfningsplats, nämligen för den årsklass, som skulle vapenöfvas under vintern, men utskottet har grusat dessa våra förhoppningar. Utskottet föreslår, att det skall byggas tre kaserner, en för hvarje årsklass, och att några besparingar härutinnan således omöjliga kunna göras. Äfven de beräknade kostnaderna för anläggning af ljus-, vatten- och afloppsledningar måste förefalla något öfverdrifna, likaså kostnaderna för planering, grusning och framdragningsvägar m. m. Om jag tar ett exempel från den kommun och trakt, som jag bäst känner till, så ha för Södermanlands regemente för vatten-, aflopps- och belysningsledningar i den kungl. propositionen beräknats 69,000 kronor, trots att Malmköpings kommun leder vattenledningarne och ljusledningarne samt äfven afloppsledningarne till kasernens gräns, så att det sedan endast gäller att draga fram dem genom den lösa marken inom det planerade kasernområdet. Här skulle kunna göras en besparing i kostnadsumman, enligt sakkunnige personers beräkning uppgående till omkring 30,000 kronor, och likaså anse sakkunnige, att man skulle kunna inbespara hälften af den kostnad, som beräknats för planering och grusning m. m., då naturen själf här sörjt för detta. Vidare kunna vägar anläggas i nästan hvilken riktning som helst, då marken öfverallt är jämn och slät.

Äfven utskottet har funnit dessa siffror något egendomliga och sökt klarera dem på det ena eller andra sättet. Utskottet säger, att det torde gifvas en förklaring på det eller det sättet, eller att förklaringen torde ligga i den eller den omständigheten; man synes icke veta, hvilken förklaring man egentligen skall gifva åt dessa egendomligheter. Kanske torde den riktiga förklaringen ligga däri, att man icke gjort kostnadsberäkningarne så noggranna, utan att man här gått till väga på samma sätt som i fråga om Vaxholms grenadjärregementes och kustartilleriets byggnader. Många anse t. o. m., att de herrar fortifikationsofficerare, som gjort upp beräkningarne, låtit alltför mycket in-

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

Angående
nya byggnader
för armén.
(Forts.)

verka på sig af sina kamraters, infanteriofficerarnes, åtrå att komma till städerna och att detta torde vara anledningen därtill, att kostnadsberäkningarne för städerna blifvit så låga, men för landet så höga. Huru nära inpå eller långt ifrån sanningen dessa antaganden äro, öfverlämnar jag att bedömas af dem, som stå saken närmare än jag.

Kommer man sedan till den olika areal, som behöfves vid lands- och stadsförläggning, visar sig saken också högst egendomlig. I städerna behöfvas omkring 200 har till öfningsplatser, då vid landsförläggning skulle erfordras den dubbla eller t. o. m. tredubbla arealen för hvarje regemente. Så t. ex. erfordras vid Malma hed, där omgifningarna måste anses synnerligen lämpliga, för öfningsplatser 620 har, då däremot vid Polacksbacken vid Uppsala skulle erfordras endast 209 har och för de båda östgötaregementena tillsammans icke fullt 500 har. Jag tror, att dessa uppgifter äro något egendomliga och göra, att man måste fråga sig hvad som kan vara orsaken till skillnaden. Äfven priset för markens förvärfvande förefaller i många fall synnerligen högt uppdrifvet. Vid Skillingaryd har kommunen kunnat köpa för billigare pris än det i den kungl. propositionen uppgifna och vid Malma hed kan regementet för blott $\frac{1}{3}$ af den summa, som den kungl. propositionen uppgifver, förvärfva till öfningsfält lämplig mark af minst 1,000 tunnland tillsammans med den areal, som regementet förut äger, och detta måtte väl kunna anses tillräckligt, då, såsom nyss sagts, man vid flera andra platser skulle få öfningsfält med mycket mindre areal. Detta är hvad beträffar Malma hed, under förutsättning, att staten skall köpa mark af sig själf, eller af Södermanlands regemente. Vill staten så att säga vara mera tillmötesgående mot sig själf och regementets officerare icke beräkna så hög ersättning för öfningar, som förläggas på regementets egna utmarker och således i patriotism ställa sig i jämbredd med enskilda jordägare i trakten, hvilka låta öfningarne försiggå på sina utmarker, skulle icke ens denna summa behöfvas, utan man skulle kunna förvärfva ännu större areal eller också högst betydligt nedbringa kostnaderna.

Det, som ansetts mest fördyra landsortsförläggningen, skulle emellertid vara uppförandet af bostäder åt officerarne. Dessa skulle uppgå till öfver 7 millioner kronor. Af den kungl. propositionen ser man, att beräkningarne angående dessa officersbostäder äro gjorda på samma sätt som beräkningarne för bostäder åt officerarne vid fästningsartilleriet, men såsom vi hörde under debatten i fråga om statsrevisorernas betänkande angående uppförandet af byggnader åt officerarne vid Vaxholms grenadjärregemente, skulle dessa officersbostäder i Stockholm betinga en hyra af 2,500 kronor, och det är klart, att, om man bygger så luxuöst och öser med så fulla händer, kostnadsberäkningarne skola springa i höjden. Vilja däremot officerarne bo t. ex. som välburgna landtbor, kommer nog den enskilda byggnadsverksamheten på flera håll liksom vid Malma hed att sörja för officerarnes behof af bostäder, om icke officerarne själfva vilja sörja därför, såsom underofficerarne gjort vid Södermanlands regemente. Jag har här i min hand

en skrifvelse, däri nästan samtliga underofficerare vid Södermanlands regemente förklara, att de icke vilja, att staten skall komma dem till hjälp, utan att de vilja sörja för sig själva och helst vilja söka få statslån för uppförandet af egna hem.

*Angående
nya byggnader
för armén.
(Forts.)*

Af det anförda har således visat sig, att angående en enda förläggningsort, nämligen Malma hed, som i militäriskt, hygieniskt och äfven i kommunikationshänseende enligt fackmäns åsikter uppfyller de högst ställda anspråk, skulle på den i den kungl. propositionen uppgifna kostnadssumman kunna prutas närmare 800,000 kronor, trots det att man icke tagit med i beräkningen de förutvarande byggnaderna, som dock äro taxerade till närmare en half million kronor och delvis uppförda under de sista åren. Motionärerna måste således anses hafva haft goda skäl för sitt yrkande om en ny opartisk och tillförlitlig undersökning. Då nu liknande förhållanden anföras äfven i fråga om flera andra af de nuvarande förläggningssorterna, äfven om man där icke kan pruta lika mycket som i fråga om Malma hed, så är det tydligt, att i alla händelser högst afsevärda belopp skulle kunna besparas. Statsutskottet har också beaktat de skäl, som motionärerna anført, åtminstone i så måtto, att utskottet förordat, att vid den utredning, som skulle föregå bestämmandet af förläggningssorterna för mellersta och södra Sveriges regementen, äfven civila fackmän, förtrogna med förhållandena, skulle få ett ord med i laget, ehuru utskottet icke velat vara med om att göra tillsättandet af en sådan undersökningskommission till ett särskildt villkor för anslagets beviljande och icke heller velat förorda, att denna kommission skulle få uttala sig angående förläggningssorterna för de olika regementena eller gifva sitt förord för den ena eller den andra platsen. Utskottet har således velat lämna Kungl. Maj:t fria händer att handla enligt föreliggande omständigheter. Man skulle således, om man antager utskottets förslag, icke vinna någon verklig garanti för, vare sig att en undersökningskommission skulle tillsättas eller att undersökningens resultat skulle behörigen beaktas. Jag hyser visserligen i likhet med utskottet det största förtroende till den nuvarande regeringen, men jag vet också, att det finnes makter, som kanske i detta fall skulle visa sig starkare än Kungl. Maj:t, nämligen officerskårerna, hvilka äga försänkningar och relationer i de allra högsta kretsarne och därigenom verkligen äro en ganska betydande stat i staten. När man vet, att dessa officerskårer i många år med händer och fötter arbetat för att komma till städerna — det är ett känt faktum, som medgifves af alla, som bo invid de nuvarande förläggningssorterna — och när man vet, hvilken makt dessa officerskårer äro, kan man frukta, att de skola veta att göra sin vilja gällande äfven emot Kungl. Maj:t, här särskildt representerad af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet. Man kan hysa fruktan, att Kungl. Maj:t skall nödgas gifva efter för dessa kraf och äfven tvärtemot utredningskommissionens utlåtande besluta om stadsförläggning.

Det finnes i den kungl. propositionen angifna skäl för stadsförläggningen, hvilka här nu af herr Neess upprepats, och hvilka, ifall

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

man vill tillerkänna dem större betydelse, skulle kunna motivera ett beslut för stadsförläggning. Dessa skäl anföras på sid. 28 i den kungl. propositionen och skulle bestå uti sociala skäl, fruktan för att en klasanda skulle inrotas bland officerarne, äfvensom farhåga för att rekryteringen skulle försvåras genom landsortsförläggningen. Eftersom dessa skäl återropats i den kungl. propositionen och äfven anförts af den förre talaren, skall jag be att få yttra några ord om dem. Hvad det första, det sociala skälet, beträffar, så har jag aldrig hört, att stadsförläggningen skulle i detta hänseende vara att föredraga framför landsortsförläggningen, utan snarare tvärtom. Det är just därför, som allmänheten på landet har den önskan, att de nuvarande förläggningssorterna skola bibehållas. 50 kommunalstämmor i Småland hafva uttalat sig för att Jönköpings regementes förläggning skall bibehållas vid Skillingaryd, och flera kommunalstämmor hafva uttalat sig för att Södermanlands regemente skall bibehållas vid Malma hed. Skulle man vilja sätta i gång något sådant, skulle det ej vara svårt att få flertalet af landets kommunalstämmor att uttala sig i samma riktning, ty allmänheten motser öfverallt med mycken fruktan den dag, då landets hela ungdom under en lång del af året skall vistas i städerna och därigenom få smak för deras omväxlande lif och nöjen. Den farhågan ligger nära, att de unga männen efter öfningstidens slut skola söka anställning och arbete i städerna, och landsbygden gå miste om ännu mera arbetskraft än hittills. Den, som anser, att den frågan är en af vår tids viktigaste, hvad som bör göras för att ungdomen skall trifvas och stanna kvar på landet och där söka sin utkomst och framtid med jordbruket, den kan icke se bort ifrån eller söka bagatellisera denna farhåga. De sociala skälen anser jag således icke alls tala till förmån för stadsförläggning.

Det andra skälet var, att genom en landsortsförläggning skulle en ensidig kastanda inrota sig bland officerskåren. Men det är väl icke till ödemarker man skall hänvisa dessa officerare, utan till ganska tätt bebyggda trakter. För öfrigt påstås, att kastandan bland officerarne redan nu är så stor, att den svårligen kan blifva större, och att det är denna kastanda, som gjort, att officerskåren på många ställen ses med mindre välvilliga ögon, än som vore önskligt. Man kunde snarare tänka sig, att vid landsförläggning kastandan skulle nötas bort, därigenom att officerarne nödgades röra sig bland olika lager af landets befolkning.

Den tredje omständigheten, som i den kungl. propositionen anföres såsom fara för stadsförläggning och som äfven herr Neess talade om, var, att det skulle vara svårare att rekrytera befälskåren vid landsförläggning än vid stadsförläggning. Jag tror icke, att man behöfver fästa så särdeles stort afseende vid denna fruktan. Den militära banan är ju, såsom vi veta, obestridligen den lättaste, minst tidsödande och, ifall jag får antaga, att hufvudstadens förlustelokalerna af skilda slag icke äro alltför lockande under Karlbergskursen, äfven den billigaste. En 18-års student, som ingår såsom officers-

volontär, kan vid 20 $\frac{1}{2}$ års ålder vara välbestäld underlöjtnant. Han har då också samtidigt fullgjort sin värnplikt och en god del af utbildningstiden underhållits af staten. Jag undrar, på hvilken studiebanan, man kan komma fram så lättvindigt som på denna väg. Skulle för öfrigt hända så, att en del högättade och rika ynglingar droge sig för att söka anställning vid landsortsregementena, så vore därmed ingen skada skedd, ty därigenom blefve det mera möjligt för mindre högättade och mindre rika ynglingar, ja, kanske för ynglingar i små förhållanden att komma fram på den militära banan, än det i många fall visar sig nu vara. Dessutom borde man icke göra barriären mellan befälet och underbefälet högre, än att den kan öfvergås af de dugligaste och plikttrogaste af underofficerarne. Härigenom skulle enligt mitt förmenande båda kårernas rekrytering underlättas och en högst behöflig demokratisering ske af officerskåren. Därigenom skulle också officerskåren troligen komma att ses med blidare ögon, än hvad nu på många håll är fallet. Vårt försvar behöfver en arbetande, ingalunda en lysande officerskår.

Jag antager således, att dessa omständigheter, som tillnåtts så stor vikt i den kungl. propositionen samt af chefen för fortifikationen och sist af herr Neess så kraftigt framhållits, icke få tillmätas den betydelse, som man velat gifva åt desamma, då det gäller frågan om regementenas förläggningssorter. Skulle det oaktadt ett beslut om stadsförläggning motiveras med dessa skäl, skulle de helt visst i den allmänna uppfattningen anses såsom svepskäl, afsedda att bemantla en obehörig efterlåtenhet mot oberättigade kraf från officerskårens sida. Också den allmänna meningen är en faktor, som måste tagas med i beräkningen, äfven när det gäller försvarsväsendet. Genom att på grund af sådana skäl besluta stadsförläggning skulle helt visst misstämning och liknöjdhet bland stora lager af landets befolkning uppstå mot försvaret och äfven mindre tillit till officerskåren än förut. På grund af den erfarenhet jag har om åsikterna bland allmänheten vågar jag påstå, att försvaret icke har råd att förlora något af det intresse, som det f. n. har bland allmänheten, och ännu mindre har officerskåren råd att förlora något af det förtroende och den sympati, hvarmed den bör omfattas.

På grund af det anförda skulle jag helst vilja yrka bifall till motionärernas förslag, men som jag hört herr krigsministern uttala sin fulla afsikt att i hvarje särskildt fall pröfva och låta bestämmandet bero blott af hänsyn till försvarets intressen och landets bästa och då jag förmodar, att han äfven vill stå emot oberättigade kraf, som från officerskårens sida komma att i detta fall ställas emot undersökningskommissionens resultat, om detta skulle blifva, att landsförläggning för några regementen skulle visa sig fördelaktigare, skall jag be att få yrka bifall till reservanternas förslag, öfvertygad, som jag är, att man därigenom har de största garantierna för att våra önskningsmål komma att tillgodoses, d. v. s. de önskningsmålen, att så många som

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

Angående
nya byggnader
för armén.
(Forts.)

möjligt af södra och mellersta Sveriges regementen komma att blifva förlagda till de nuvarande förläggningsorterna.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr *Olsson* i Heden instämde häruti.

Herr Nilsson i Bonarp: Herr talman, mina herrar! Jag har begärt ordet, icke för att yrka bifall till min motion, ty såsom frågan nu ligger, inser jag alltför väl, att ett dylikt yrkande icke skulle föra till det slut jag har velat ernå. Däremot hyser jag den förhoppningen, att, därest Riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts ifrågasvarande proposition med det tillägg, som statsutskottets herrar reserveranter här föreslagit, äfven detta skall leda därhän, att jag skall vinna seger för mitt förslag. Enligt departementschefens yttrande bör en Orts ändamålsenlighet för truppöfning, hvarom här är frågan, bedömas med hänsyn till hufvudsakligen följande omständigheter, nämligen: möjligheten att därstädes på ett tillfredsställande sätt bedriva truppens utbildning och öfningar; möjligheten att under olika förekommande förhållanden och för olika ändamål på ett snabbt och lämpligt sätt kunna samla, mobilisera och transporterera trupperna; de hygieniska förhållandena och deras inflytande på ombesörjandet af truppernas hälso- och sjukvård; den fast anställda personalens rekrytering, dess medborgerliga uppfattning och anda och de sociala förhållandena i allmänhet; samt de med förläggningen förenade kostnaderna.

Då man är lekman på det militära området, kan det vara vanskligt att uttala sin ståndpunkt här i Riksdagen, särskildt sedan herr krigsministern nu på ett så synnerligen värtaligt sätt utvecklats, hurusom han vill se till att på ett så opartiskt sätt som möjligt få föreliggande fråga ordnad. Men det torde måhända hafva sin nytta, att äfven lekmannen yttrar sig om sådana saker, ty det kan ju hända, att hans synpunkter i något hänseende kunna vara beaktansvärda.

Hvad då först frågan om truppens utbildning och öfning vidkommer, så måste man erkänna, att icke alla eller ens flertalet af de nuvarande öfningsplatserna i det hänseendet fylla måttet och att utrymme och andra omständigheter icke heller äro tillfredsställande, men lika säkert som detta är, lika säkert är det också, att åtskilliga af de nuvarande öfningsplatserna, rörande hvilka det här gäller att bestämma, väl fylla måttet i detta hänseende, och jag är särskildt öfvertygad därom, att den mötesplats, Ljungbyhed, som jag i detta afseende tillätit mig påvisa, bättre än de flesta andra har de kvalifikationer, som erfordras.

Jag har i berörda afseende samtalat med skånska officerare, och flera af dem hafva erkänt, att denna plats är af den allra yppersta beskaffenhet och sålunda mycket väl skulle kunna användas. Ja, här i Riksdagen har en ledamot, som nu icke tillhör denna

kammare, en ledamot, som man kan betrakta som auktoritet härvidlag, nämligen den förutvarande representanten för Landskrona stad, yttrat på tal om denna förläggningsplats, att den i sin omedelbara närhet hade utmärkt terräng, som för praktiska öfningar vore särskildt bra. Det är att märka, att herr Pantzarhielm, som jag syftar på, var mot förläggning till landsorten. Han ville hellre, att förläggningen skulle ske till städerna, men trots detta, yttrade han sig välvilligt om Ljungbyhed i detta afseende. Det torde sålunda få anses ådagalagd, att denna plats fyller alla de anspråk, man kan begära af en öfningsplats för utbildningen.

Herr statsrådet har sagt, att en mötesplats bör vara så be lägen, att den är lämplig för att samla, mobilisera och transportera trupper. Jag skall icke uppehålla mig vid denna punkt, emedan herr statsrådet erkänt, att Ljungbyhed i detta afseende är tillfredsställande.

Hvad sedan beträffar personalens rekrytering, den medborgerliga andan och de sociala förhållandena, så torde därom åtskilligt vara att säga. Herr statsrådet sökte göra troligt, att genom förläggning till landsorten det skulle vara svårt att i framtiden få tillräckligt antal officerare. Jag vågar emellertid tro, att man icke i detta hänseende behöfver hysa farhågor. Ty med de nuvarande lönevillkoren är jag alldeles viss på, att, om till äfventyrs någon officer skulle på grund af förläggning till nuvarande mötesplats afgå från regementet, det dock skulle vara synnerligen lätt att hålla officerskåren fulltalig. De farhågor, som i detta afseende uttalats af departementschefen, tror jag sålunda för min del icke kunna tillmätas någon betydelse.

I afseende på plats för mobilisering och för transport af trupperna, så har också herr statsrådet därvidlag erkänt, att Ljungbyhed är synnerligen gynnsam. Det finnes nämligen stor järnvägsstation å öfningsplatsen och därifrån förbindelse med Skånes rika järnvägsnät. De vid stationen befintliga storartade lastkajanordningarna äro anlagda med hänsyn till de militära behofven. Sålunda torde icke vara något att säga beträffande denna plats i detta hänseende.

Beträffande de sociala förhållandena, så har ju herr Forssling bemött hvad herr Neess från Landskrona i sitt anförande därom yttrade. Herr Neess sökte också göra troligt, att det skulle uppstå vådor i moraliskt afseende, om de värnpliktige förlades till landsbygden. Jag har ingenting mot, att hvar och en uttalar sin mening och sina tankar i alla förevarande angelägenheter. Men jag tror för min del, att jag icke skulle hafva sagt detta, om jag varit som herr Neess. Jag hemställer till honom, huruvida han icke erkänner, att denna agitation, denna propaganda, som söker undergräfvad disciplinen och demoralisera manskapet, i alla fall stammar från städerna. Jag undrar, om det är rätt att säga, att just där vi hafva pesthärdarne, dit skola vi garnisonera våra värnpliktige. Jag håller

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

Angående
nya byggnader
för armén.
(Forts.)

före, att ett dylikt resonemang vill herr Neess icke stå för, sedan han närmare tänkt sig in i förhållandena. Jag tycker, att, om kasernerna uppföras på mötesplatserna i landsorten, dess större blir tryggheten och säkerheten. Vi veta väl, att, då ynglingarna garnisoneras i städerna, det tyvärr är så, att de nog mest taga intryck af de dåliga sidorna, städerna hafva att erbjnda, och att det därför är att antaga, att de där skola förvärfva sig osunda intryck, menliga för hela deras lif. Jag tror sålunda, att i alla afseenden innebär förläggning i landsorten ojämförligt större trygghet och mindre fara i sedligt afseende. Jag kan därför icke följa herr Neess' tankegång och åskådning.

Man kommer sedan till kostnadsfrågan. Enligt vid betänkandet fogade bilagor skulle för Norra skånska infanteriregementet, därest det förlades till stad, byggnadsarbetena kunna verkställas för 1,244,700 kronor. Men om regementet förlades till dess nuvarande öfningsplats, så skulle byggnadsarbetena betinga dels 1,272,500 kronor för nybyggnader, dels 37,000 kronor för ändring af äldre byggnader, d. v s. tillsammans 1,309,500 kronor. Efter dessa beräkningar skulle sålunda besparas 69,800 kronor genom regementets förflyttning. Den, som kan sätta tro till dylika kalkyler, skall vara synnerligen lättrogen. Ja, det fordras rent af öfvertro för att man skall taga sådana beräkningar för goda. De nuvarande förrådsbyggnaderna, gevärssmedja, två baracker, arrest och skolhus skulle komma till användning, naturligtvis efter ombyggnad. Det finnes förrådshus för tre regementen: Kungl. skånska dragonregementet, Kungl. skånska husarregementet och Norra skånska infanteriregementet. Dessa förrådsbyggnader lära icke behöfva undergå någon ändring för att tillfredsställa ett regementes behof. Nu är det ju så, att dragonregementet blifvit förlagdt till Ystad, och man kan följaktligen sätta i fråga, huruvida det är lämpligt, att dess utrustningspersedlar behållas i förrådshuset vid Herrevadskloster. Dessa förrådsbyggnader skulle i stället kunna tagas i anspråk för Norra skånska infanteriregementet.

En annan fråga, som i detta sammanhang bör beaktas, är den, huruvida det icke skulle ingifva betydligt större trygghet och säkerhet för såväl kasernetablissemnet som för förrådsbyggnaderna, därest de lades inne i landet. Det är, synes det mig, uppenbart, att om dessa kasernetablissemnet och förrådsbyggnader läggas vid de obebodda sjöstäderna, så äro de därigenom mycket mera utsatta för de vådor, som kunna följa på ett eventuellt krigsutbrott. Det har här i Riksdagen varit på tal för några år sedan, huruvida det varit lämpligt att låta dessa förrådsbyggnader med deras dyrbara innehåll ligga utan bevakning vintertiden och större delen af året. Det står ju äfven utländingar fritt att taga reda på, hvar dessa förrådsbyggnader med däri förvarade utrustningspersedlar äro belägna. Och då är den tanken icke utesluten, att vid ett eventuellt krig dessa förrådsbyggnader skulle kunna sprängas i luften, och då

truppen kom för att söka sina utrustningspersedlar, så vore allt putz weg. Denna fråga har förut varit före och bragts på tal i kammaren af en ledamot, som nu icke har säte här. Den dåvarande chefen för landtförsvarsdepartementet, herr statsrådet Crusebjörn, medgaf också, att just detta förhållande innebar mycket stora vådor, och man vore betänkt på att, därest kasernerna skulle flyttas till städerna, söka åstadkomma någon bevakning för de förrådsbyggnader, som ligga ute på landsbygden. Detta har icke gjorts. Tiden har gått, och såvidt jag vet har ingenting i detta hänseende blifvit gjordt för att trygga dessa dyrbara samlingar af ammunition och utrustningspersedlar. På den plats, jag känner till, bor endast en förrådsförvaltare för hvardera regementet, men hvad dessa kunna utföra i bevakningshänseende, det låter ju tänka sig.

Herr statsrådet har framhållit, att det var enskilda intressen, som här ville göra sig gällande. Ja, är det så, då får jag säga, att då skulle väl hvar och en erkänna, att det vore illa, att ett dylikt intresse tillgodosåges. Men jag tror icke man skall kunna säga, att här det enskilda intresset sökt göra sig gällande. Ty jag är fullt öfvertygad, att hvar och en, som uppträder som motionär här, ser icke på det enskilda, utan på det allmänna intresset, och jag ber att åtminstone för min ringa del få fritaga mig från, att jag skulle gjort mig till tolk för intressen, som rört mig själf eller andra enskilda personer. Jag är personligen icke synnerligen för förläggningen till landsorten, därför att jag befarar, att om en garnison förlägges till en landsortskommun, så skola officerare och underofficerare utöfva ett tryck och ett herravälde, så att det icke blir synnerligen behagligt för församlingsborna. Af dessa skäl är jag icke så mycket för, att man förlägger en garnison till landsbygden, och några privatintressen har jag, som sagdt, icke, som jag velat ha tillgodosedda.

Statsutskottet har icke tagit parti för motionerna, säges det. Jo, statsutskottet har icke uti sin motivering sagt, om det ogillar eller gillar den motivering, som motionärerna hafva förebragt. Jag skulle därför nära nog vara benägen att tro, att, eftersom statsutskottet ingenting haft att anföra, det har, i det stora hela, gillat den motivering, som blifvit af motionärerna framförd. Ty man brukar ju säga, att »den, som tiger, han samtycker».

Jag vill gärna gifva herr statsrådet rätt däruti, att det skulle hafva varit mycket obetänksamt att här lägga fram ett förslag, däruti det sagts, att på den öfningsplatsen och på den öfningsplatsen hafva vi tänkt att lägga ett regemente, men på den och den öfningsplatsen icke något. Jag gillar mycket gärna den uppfattning, som herr statsrådet i detta afseende uttalat; jag tror, att en dylik åtgärd skulle hafva varit mycket obetänksam. Men man kan, då man får Kungl. Maj:ts proposition i sin hand, icke värja sig från det intrycket, att de kalkyler, som densamma innehåller, icke äro uppgjorda med den opartiskhet och med den objektivitet,

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

Angående
nya byggnader
för armén.

(Forts.)

som man i alla fall förutsätter att finna i ett förslag, som blifvit framburet af Kungl. Maj:t. Man ser tydligen, att utredningen är gjord i sådant syfte, att den pekar mot ett visst håll. Det har tydligen legat för vederbörande att försöka på alla vis att advocera bort förläggningen till landsbygden; och man har också på allt sätt försökt att ställa kalkylerna så, att de skulle blifva så gynnsamma som möjligt för stadsförläggningen. Jag tror icke, att detta skall kunna förnekas. Åtminstone på mig har utredningen gjort ett sådant intryck, som jag nyss nämnde. Och det är just denna brist hos utredningen, som vi egentligen hafva velat klandra, och icke den omständigheten, att Kungl. Maj:t icke pekat på den eller den platsen. Ty, som sagdt, i det fallet gillar jag den uppfattning, som herr statsrådet här har uttalat.

Nu har herr statsrådet äfven sagt och gifvit det löftet, att, innan något vidare åtgöres, en objektiv granskning skall ske, och herr statsrådet förklarade för sin del, att han är med om, att en sådan verkställes. Ja, under sådana förhållanden synes det mig också vara mycket lämpligt, att Riksdagen antager den reservation, som finnes bifogad detta betänkande. Jag tror fullväl, att herr statsrådet håller de löften, som han gifvit. Men det finnes ju ändå så många oberäknliga faktorer. Man vet ju icke ens sin tid; det kan ju komma någon annan, som icke gifvit något löfte — och då står Riksdagen där. Riksdagen har så ofta från de högre hållen fått mottaga löften. Men det är icke alltid så säkert, att dessa löften hafva blifvit infriade. Jag tror således, att Riksdagen gör klokast i att i alla fall antaga den reservation, som här finnes afgifven af herr Pehrson i Törneryd med flera.

Herr talman, jag ber att få yrka afslag å utskottets framställning och bifall till den af herr Pehrson med flera afgifna, vid betänkandet fogade reservationen.

Häruti instämde herrar *Persson* i Killebäckstorp, *Bosson*, *Larsson* i Klagstorp och *Jesperon*.

Herr Thorsson: Herr talman, mina herrar! Uti det formfulländade anförande, med hvilket chefen för landtförsvarsdepartementet öppnade denna debatt, anförde han, att den föreliggande frågan kan delas uti två delar eller kan betraktas såsom två serier, af hvilka den ena är fullbordad, och vi skulle nu fatta beslut om den andra delen af frågans realiserande. Det är just, enligt min uppfattning, till erfarenheten och lärdomarna från den första byggnadsperioden som man måste taga hänsyn, när man går att fatta beslut uti denna senare del af frågan. Jag vill då erinra om att chefen för landtförsvarsdepartementet år 1901 anförde, att »då respektive kommuner icke lära förbise de ekonomiska fördelar, som med truppförbandens förläggande inom desamma blifva förenade, torde man vid förläggningssorternas bestämmande jämväl kunna

uppställa det villkor, att kommunerna skola frött lämna icke blott den mark, som erfordras för själfva kasernetablissemētets uppförande, utan äfven den öfningsplats i närheten däraf, som kan anses erforderlig för truppförbandets utbildning». Sedan staten en gång inlåtit sig på denna köpsläendets politik, har den fullföljts; äfven de nu föreliggande kostnadsberäkningarne hvilat på denna grund. Och därför hafva vi kommit till det märkvärdiga slutresultat, att det skall falla sig 11 à 12 millioner billigare att bygga kaserner i städerna än att bygga dem ute på landsbygden. Och hvarför det? Jo, därför, säger man, att städerna släppa till nödig jord och vattenledning och sådant. Genom denna statens schakrarepolitik anser jag, att en stor del af medborgarne blifvit dubbelbeskattade och på ett mycket hänsynslöst sätt dubbelbeskattade *därför*, att dessa kasernförlägningsanbud icke grunda sig på per capita, utan på den 100-gradiga röstskalan, då de större röstgäande bestämma och de mindre få vara med att betala och taga olägenheterna af det, som de icke mäktat afvärja.

Det framgår, hvilket redan af de föregående talarne blifvit antydt, af den kungl. propositionen, att de utredande myndigheterna, och icke minst chefen för generalstaben, angripits af — »*landsskräck*» helt enkelt. De tyckas ha fått en sådan förskräckelse för landsbygden och vilja synbarligen med alla medel lancera frågan så, att kasernerna skola förläggas i städerna. Nu kan man ju hafva olika åsikter om fördelarna af kasernernas förläggning till landsbygden eller städerna. Landsbygdens representanter säga: på landsbygden kommer icke så mycket »gift» att spridas bland militärerna. En stadsrepresentant, herr Neess, har sagt, att det sprides icke så mycket »gift», om kasernerna förläggas till städerna. Dessa båda påstående kunna ju stå mot hvarandra. Den nyare uppfattning, som arbetar sig genom tiden, afstänges icke med lagparagrafer; den afstänges icke med stängselgårdar; den arbetar sig fram på landet likaväl som i städerna. Vi kunna således saklöst lämna denna sak åsido, men det är en annan sak, som icke förändras, och det är det, att, enligt min uppfattning, kasernerna böra förläggas på en sådan plats, där ljus och luft äro mest förhärskande. Vid undersökningen af denna fråga tyckes man nu hafva kommit till den uppfattningen att flytta från landet och in till städerna för att få frisk luft. Det är en alldeles bakvänd uppfattning mot hvad alla lärda och förständiga människor annars anse. Ty så snart solen börjar sticka in i sängkammaren, börja de bättre lottade samhällsmedlemmarna packa sin kappsäck och fara till landet. Men kasernerna skola förläggas till städerna för att knektarne skola få frisk luft. Ett sådant resonemang kan jag icke förstå. Det är alldeles omöjligt.

Det har framhållits äfven ett annat skäl mot att kasernerna skulle förläggas till landsbygden, och det skulle vara befolkningens obenägenhet att till skäligt pris lämna jorden. Hur hänger detta

*Angående
nya byggna-
der för armén.*
(Forts.)

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

tillsammans med den fosterlandskärlek, som vid alla tillfällen påbördas de »bofasta», och som man i dessa dagar gör allt möjligt för att framhålla. Om fosterlandskärleken skulle vara på retur bland jordägarne i Sveriges rike, böra icke kasernerna därför flyttas till städerna. Expropriationslagen bör ändras så, att staten kan erhålla jorden till rimliga priser.

Äfven en annan synpunkt har framhållits, med hvilken man antagligen tänkt sig att få öfver de mera betänksamma radikala elementen för stadsförläggningen, och det skulle vara att förläggningen utaf regementena till landsorten skulle gifva anledning till utbildandet af en särskild militär kastanda. Ja, mina herrar, den militära kastandan, den utvecklar sig och frodas lika bra uti städerna — åtminstone småstäderna — som ute på landsbygden. Militarismen och militärerna, de blifva rent utaf en stat i staten, som alla andra människor med eller emot sin vilja tvingas att stryka på foten för.

Det har anförts utaf herr Nilsson i Bonarp, att de militära myndigheterna skulle särskildt i landskommunerna utöfva ett visst obehagligt inflytande i fråga om kommunernas skötsel. Det kan visserligen vara sant. Men de kunna också utöfva ett obehagligt inflytande i afseende å städernas ekonomiska skötsel, så att dessa båda saker kunna också utjämna hvarandra, om man nämligen tager de mindre städerna med i beräkningen.

Ett annat skäl, som man söker föra fram för förläggningen till städerna, är att officerarnes barn skulle få en bättre undervisning. Ja, det är naturligt, att hvarje människa sträfvar efter att gifva sina barn det bästa möjliga mått af kunskap. Men är det med landets intressen förenligt, att kasernetablissemmenten förläggas till landsbygden, får icke hänsynen till officerarnes barns uppfostran vara ett afgörande skäl för att förlägga dessa kasernetablissemment till städerna? Ty officerarne få naturligen underkasta sig den uppoffring, som hvarje annan medborgare får göra, som vill skicka sina barn till en högre skola än folkskolan.

Men hvad som förnämligast har föranledt mig att begära ordet i denna fråga, det är de här framlagda beräkningarna. Jag antydde förut, att mellan kostnaden för stads- och landsförläggning är det en skillnad på 11 à 12 millioner kronor. Statsutskottet har reducerat denna skillnad, och chefen för landtförsvarsdepartementet har också uti en passus i sitt yttrande till statsrådsprotokollet sagt, att det beror just på huru långt städerna vilja gå i tillmötesgående i fråga om kasernetablissemmenten, huruvida det blir billigare eller dyrare att bygga i stad än på land.

Det har särskildt anförts, att om kasernetablissemmenten skola uppföras på landsbygden, så är man tvungen att bygga bostäder för officerarne, då man däremot hyser den förhoppningen, att i städerna kunna officerarne få hyra bostäder och i stället få hyresersättning. För syns skull har gjorts upp en beräkning, huru man skall bygga

åt officerarne, och på sid. 33 i statsutskottets förevarande utlåtande säges härom: »därvid är att märka, att bostäder för gifta officerare beräknats så, att endast halfva antalet kaptener och inga subalternas officerare däraf skulle komma i åtnjutande, ehuru erfarenheten visat, att äktenskapsfrekvensen inom officerskåren är vida större». Det förefaller mig besynnerligt att i ett kostnadsförslag räkna på det sättet, att man beräknar bostäder endast för hälften af officerskåren och låter hälften af densamma vara fågelfri. Det är icke ett rätt sätt att räkna; åtminstone kan icke jag finna, att så är.

Det är äfven en annan sak här, som gifver mig anledning att i detta sammanhang säga några ord. Det har för officerarne beräknats fem à sex rum, jungfrukammare, kök jämte tambur och serveringsrum m. m.; en sergeant åter blir enligt normaltyperna för kasernetablissemment ålagd att bo i kasernen, och han måste nöja sig med ett rum och kök, och under vissa omständigheter kan han bli tvungen att ha expeditionsgöromål i denna sin primitiva lägenhet. Det förefaller mig, som om, då man nu skall bygga för framtiden, man icke tagit nödig hänsyn till underofficerskåren, som väl också har anspråk på att få bo någorlunda drägligt. Ett rum och kök för en större familj kan väl näppeligen kallas för en nöjaktig bostad med de anspråk, som man numera börjar göra gällande i den vägen; åtminstone kan detta icke gifva anledning till någon vidare belåtenhet, och helt säkert är detta en bidragande orsak till svårigheten att skaffa dugligt underbefäl.

För att göra dessa 21 millioner mera smältbara, så har det omnämnts i den kungliga propositionen, att staten genom försäljning af Djurgården har att förvänta en 18 à 19 millioner kronor. Försiktigtvis har tillagts, att dessa penningar icke kunna komma till användning vid byggandet af de kaserner, hvarom här är fråga. Förut är beslutadt, att dessa 18 à 19 millioner kronor skulle användas just till nybyggnadsändamål. Om man då ställer dessa 18 à 19 millioner kronor i samband med det uttalande af chefen för landtförsvarsdepartementet, där han säger, att kostnaderna härvidlag icke på något vis kunna beräknas lägre än till 21,744,000 kronor, så ter det hela sig för mig i ett sådant skick, att jag för min del i frågans nuvarande läge icke kan vara med om att yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Att vi måste ha kaserner, är en konsekvens af 1901 års härordning — de måste således byggas. Men mig synes, att man icke tagit tillräcklig hänsyn till huru de skulle kunna byggas på det mest billiga och ändamålsenliga sätt. Vid 1901 års riksdag beviljades ett anslag på 1,972,800 kronor, till reparation och nybyggnad af då befintliga baracker vid en del infanteriregementen. Dessa 1,972,800 kronor skola nu kastas bort tillsammans med förut offrade millioner, och man skall öfvergifva de lägerplatser, där dessa penningar blifvit nedlagda, och bygga kaserner på nya platser.

Jag vill vidare för min del under alla omständigheter taga afstånd från den politik, som går ut på att utbjuda förläggningsen

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

Angående
nya byggnader
för armén.
(Forts.)

af dessa kaserner till de mestbjudande kommunerna. Det är en oriktig beskattning, som Riksdagen genom en sådan lagstiftningsåtgärd ålägger just dessa samhällen, där kaserner blifva förlagda. Det har talats mycket om olägenheterna af en kasernförläggning, men för de små skattdragarna i städerna framträda olägenheterna af kaserners förläggning dit mycket bjärt på det sättet, att nästan hvarje år kommer ett antal personer, som lämna den militära tjänsten, att stanna kvar i staden och konkurrera med de där förutvarande arbetarna, och på samma gång dragas dessa armar från jordbruket. Detta är en olägenhet, som man får taga med i räkningen. Dessa arbetare, som få taga emot denna konkurrens på arbetsmarknaden af f. d. militärer, måste i alla fall betala stora summor för att förränta de anslag, som städerna nedlagt för att rent af få köpa vissa kasernetablissemang.

På grund af hvad jag sålunda anfört tillåter jag mig yrka afslag på Kungl. Maj:ts och statsutskottets framställning och bifall till herr Larssons i Presstorp m. fl. motion. Här ha visserligen några reservanter från Andra Kammaren framhållit, att det skulle vara mera bindande för Kungl. Maj:t, om reservationen bifalles, än om statsutskottets förslag godkännes, därför att bestämmelse om en kommissions tillsättande af utskottet endast uttalats i motivering, då reservanterna däremot inryckt densamma i klämman. Jag vill emellertid göra herrarne uppmärksamma på en sak, och det är det, att Kungl. Maj:t skall utse ledamöterna i den kommission, som skall besluta om kasernernas förläggning, men vare sig man tager statsutskottets förslag eller reservanternas, så blir nog resultatet ungefär detsamma. Förmodligen utser Kungl. Maj:t sådana personer i denna kommission, som icke ställa sig afvisande mot Kungl. Maj:ts önskningsar.

Jag yrkar, som sagdt, afslag på Kungl. Maj:ts och utskottets framställning.

Med herr Thorsson förenade sig herrar *Braning*, *Jansson* i Edsbäcken, *Lindberg*, *Lindqvist*, *Blomberg*, *Lundgren*, *Erikson* i Öfre Odensvi och *Eriksson* i Grängesberg.

Herr Andersson i Västra Nöbbelöf: Herr talman, mina herrar! Då den siste talaren yrkade bifall till den motion, som är afgifven i afsikt, att frågan skulle uppskjutas ett år, så nödgas jag taga afstånd från den af honom sålunda uttalade uppfattningen. Det har redan framhållits af herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet, huru nödvändigt det är, att man nu lugnt kan börja vidtaga åtgärder för uppförande af kasernbyggnader. Som herrarne veta, beslöts redan vid 1901 års riksdag, att med 1909 års början skulle vinterförläggning af värnpliktige komma till stånd. Men då är det alldeles omöjligt, mina herrar, att tänka sig att utan rubbning af den antagna värnpliktslagen kunna ordentligt inkvartera de värnpliktige

på så sätt, att de icke taga men. Jag — och hela statsutskottet är i det fallet enigt med mig — har icke kunnat vara med om det förslag, som de ärade motionärerna framställt.

Däremot ha vissa förhållanden gjort, att en del reservanter från Andra Kammaren, hvilka äfven fått understöd af ledamöter från Första Kammaren, icke ha kunnat vara med om det förslag, som utskottet afgifvit, nämligen att utan vidare öfverlämna till Kungl. Maj:ts förfogande 21 millioner kronor och låta Kungl. Maj:t bestämma, hvar mötesplatserna skola förläggas, utan anse, att en ny fullständig undersökning angående förläggningsplatserna för de nya kasernbyggnaderna måtte åstadkommas. Mot detta reservanternas förslag har herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet hufvudsakligen anfört, att han för sin del vore villig att göra en utredning i detta fall, och därför ansåg han, att någonting därom icke behöfde komma in i klämman. Ja, jag är herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet tacksam för att han verkligen vill göra en sådan utredning, men, mina herrar, om detta verkligen är herr statsrådets mening, så kan jag icke förstå, att han kan ha någonting emot, att Riksdagen säger bestämdt ifrån, att en sådan undersökning bör göras, och gör det så bestämdt att det kommer in i själfva klämman. Jag får säga, att med den personliga och mångåriga bekantskap, som jag haft med herr statsrådet, är det kanske ingen, som har större förtroende än jag till herr statsrådets både vilja och förmåga i detta fall, men det vill jag säga — och det tror jag icke, att någon kan jäfva — att ingen människa råder öfver sitt lif och icke heller statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet öfver sitt, och det kan hända, att det kommer andra på den plats, som han nu innehar, hvilka icke gifvit några löften, och då kan Riksdagen återigen blifva lurad på miljoner, såsom Riksdagen blifvit så många gånger förut just från militärt håll. Jag vill särskildt peka på förhållandena vid Boden och hurusom från statsrådsbanken lofvades, att där skulle all möjlig sparsamhet iakttagas, så att icke de gjorda beräkningarna skulle öfverskridas. Vi trodde det. Dåvarande statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet och äfven åtskilliga andra personer uppträdde och bedyrade, att det icke på något sätt kunde dragas i tvifvelsmål, att fästningsanläggningarna vid Boden skulle kosta mera, än som var beräknadt. Men hur ha förhållandena gestaltat sig? Jo, det har gått så, att icke ens den dubbla summan af hvad man ursprungligen tänkte sig räcker till. Och hur har det gestaltat sig vid Rindön med kustartilleriets fästningsbyggnader därstädes? Ja, det känna herrarne alltför väl. Kungl. Maj:t har redan nu måst vidtaga åtgärder enbart för att utreda, hvilka oegentligheter som ha kunnat vara orsaken till att kostnaderna där öfverskridits såsom skett. Tycka då verkligen herrarne, att det är orimligt att begära, att vi tydligt och bestämdt skola säga ifrån, att Kungl. Maj:t skall vidtaga sådana åtgärder, att en utredning skall komma till stånd, verkställd af vissa personer, såväl militära som civila, hvilka skola till Kungl. Maj:t afgifva förslag

Angående
nya byggnader
för armén.

(Forts.)

Angående
nya byggnader
för armén.
(Forts.)

angående de platser, som de anse vara lämpliga för förläggning af regementen, samt att Kungl. Maj:t äfven skall vidtaga åtgärder för att kontrollera arbetena och hålla kostnaderna inom beräknade gränser? Jag anser, att det är en rimlig begäran, och kan icke förstå, att någon vill motsätta sig detta förslag. Kungl. Maj:t blir icke genom dess antagande bunden på något sätt, utan får själf rätt att bestämma, hvar mötesplatserna skola ligga, men Riksdagen har då åtminstone sagt ifrån, att den vill hafva en särskild utredning om hvilka platser äro i militärt — på detta ord ligger hufvudvikten, hvarför det ock nämnes först —, ekonomiskt och socialt lämpliga. Kommissionen afger sitt förslag till Kungl. Maj:t, som sedan handlar efter godtfinnande. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet sade, att Riksdagen icke vill hafva departementschefen utan ansvar, ty det passar icke för våra förhållanden. Däri instämmer jag, men jag anser ock, att det icke passar med våra förhållanden att hafva enväldiga departementschefer. Därför tror jag det är bäst, att statsmakterna jämsides få uppgöra och utarbete sina förslag. Jag är alldeles öfvertygad, att det förslag, som innefattas i reservanternas framställning, är det mest betryggande både i militärt och ekonomiskt afseende.

Här har talats om de i propositionen gjorda beräkningar af kostnaderna för anordnande af kaserner på de nuvarande mötesplatserna. Statsutskottet har försökt att granska dessa beräkningar och kommit till det resultat, att i fråga om en del af dem de i herr Larssons i Press-torp med fleras motion framkastade tankarna icke äro riktiga. Statsutskottet har därför sagt, att man vid en närmare granskning af de uppgjorda beräkningarna funnit, att de äro någorlunda riktiga, men man vill icke dölja, att däri finnas ganska stora brister. Jag vill dock icke med detta hafva påstått, att de äro afsiktligen felaktiga. Jag kan nämna ett exempel i fråga om kostnaden för officersbostäder. Den är beräknad till omkring 500,000 kronor för hvarje regemente, från hvilket belopp skulle dragas den kapitaliserade årliga utgiften af 18,000 kronor för inkvartering. Men här har man glömt en sak, som spelar en icke så oväsentlig roll. Vid hvarje regemente utgår nämligen till chefen ett årligt anslag af 900 kronor för hyra af expedition m. m. Detta belopp är icke medtaget i dessa beräkningar. Vid hvarje mötesplats skulle finnas en kanslibyggnad, där expeditionen skulle vara inrymd, och då bortfaller naturligtvis den nu utgående ersättningen till regementschefen. Jag skulle kunna nämna ett och annat till, men tror ändå, att beräkningarna i det stora hela äro riktiga, ehuru de behöfva ytterligare granskas. Därför tror jag, att det förslag, som reservanternas framställt, är det riktiga, och ber att få yrka bifall till detsamma.

I detta anförande instämde herrar *Persson* i Tällberg, *Sundin*, *Eriksson* i Rödsta, *Nilsson* i Skärhus, *Bengtsson* i Bjärnalt, *Svensson* i Olseröd och *Emthén*.

Herr Svensson i Skyllberg: Då jag är en af de utaf herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet så hårdt klandrade motionärerna, ber jag att dels få meddela, hvarför jag är motionär, dels få protestera mot ett af herr statsrådets yttranden. Herr statsrådet sade, att egennyttiga motiv nog låge till grund för motionen. I likhet med en föregående talare får äfven jag på det bestämdaste protestera emot att jag härvidlag haft något privatintresse, och jag försäkrar herr statsrådet, att privatintressen inverka icke på mitt votum vare sig i denna sak eller i någon annan.

Jag hör icke till dem, som anse, att Riksdagen bör bestämma, om de nuvarande mötesplatserna skola bibehållas eller icke. Men här förhåller det sig så, att Riksdagen begärt en utredning i förläggningsfrågan, innan Riksdagen beviljar ytterligare medel till kasserner. Det sätt, hvarpå denna utredning verkstälts, har hos vida kretsar i vårt land och just goda, fosterlandsälskande kretsar väckt misstroende och sorg. Det är denna sorg och detta misstroende, som jag, om möjligt, vill hafva aflägsnade, ty jag önskar, att försvarsledningen skall åtnjuta förtroende bland befolkningen. För att undanröja detta misstroende har jag varit med bland dem, som yrkat på att de nu gjorda beräkningarna skulle verkställas, och att en omsorgsfull och noggrann utredning skulle verkställas, innan medel beviljas. Jag tror, att det är vida viktigare för vårt försvar, att förtroendet till vår försvarsledning och arméförvaltningen återvinnes, än att 1901 års härorganisation blir genomförd inom bestämd tid. Den utväg, som reservanterna inom utskottet pekat på, synes mig vara den rätta, och då jag tror, att vi genom ett bifall till reservationen kunna i hufvudsak nå hvad vi önska, ber jag att få ansluta mig till densamma.

Herr *Bengtsson* i Häradsköp instämde häruti.

Herr Lindblad: Herr talman, mina herrar! Jag har fäst mig vid ett uttryck af herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet. Han nämnde, att de militära auktoriteterna blifvit föremål för hårdt omdöme, men då tänkte jag samtidigt, att herr statsrådet gjorde sig äfven skyldig till ett hårdt omdöme, då han, på samma gång han omnämnde de många motionärerna, talade om privata intressen. Jag har själf icke väckt någon motion, ty därtill har jag icke ansett mig ega någon direkt anledning, men då jag redan i fjol skärskådade frågan ur allmän synpunkt, anser jag mig skyldig att äfven i år se den på det sättet, och jag försäkrar herr statsrådet, att hos mig finns intet privatintresse. Jag representerar icke ens en valkrets, som beröres af frågan om förläggningen.

I fjol tillät jag mig att i denna fråga anföra, bland annat, följande. »Jag tror icke heller, att den militära fälthögskolan har sin rätta plats i städerna. Ty vill man se saken något djupare och vill man betänka, hvilka följder ett beslut därom skulle föra med sig, så tror jag, att man

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

hejdar sig, så snart man kan. Vi se ju, hurusom utvecklingen i våra dagar går därhän, att allting drager sig till städerna; vår befolkning öfvergifver landsbygden och flyttar in till städerna. Skall man då gå till väga på det sättet, att man vänjer den manliga delen af befolkningen redan från 21-årsåldern vid den föreställningen, att det är städerna, till hvilka de skola vända sina blickar, där skola de hämta sina lärdomar, där är lättare tillfälle att erhålla arbete och för detta få de rikligare aflöning, och mera sådant, hvilket ju onekligen redan nu erbjuder sig och i all framtid nog kommer att lättare stå till buds i städerna.»

Sedermera skärskådade jag de olika förslag å mötesplatser, som, enligt hvad då framhölls, kunde komma i åtanke vid en landsförläggning, och hade jag då den förnöjelsen att höra, att i mitt anförande instämde ingen mindre än herr statsrådet Biesert. Om herr statsrådet fortfarande har samma mening, kan jag icke afgöra, åtminstone har han icke reserverat sig till statsrådsprotokollet. Vid fjolårets lagtima riksdag yrkade man särskildt inom denna kammare på en skrifvelse med begäran om en fullständig utredning, om icke någon af de nuvarande mötesplatserna kunde komma i åtanke. Detta yrkande tillvann sig icke Första kammarens bifall, och förslaget förföll af den anledningen. Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet har emellertid behjärtat det så till vida, att en utredning kommit till stånd. Men på hvilka grunder har denna utredning skett? Jag tillåter mig uppläsa ett på sid. 11 i utskottsutlåtandet förekommande citat ur den kungl. propositionen af följande lydelse: »Utredning skulle verkställas, i hvad mån de å mötesplatserna redan befintliga byggnaderna kunde komma till användning i de nya etablissemangen; dock finge af sanitära skäl träbyggnader icke tagas i anspråk för ständig förläggning af manskap.»

Jag fäster mig särskildt vid detta: »ständig förläggning af manskap». Om två kontingenter värnpliktiga, hvardera bestående af en årsklass, sammandragas till 30 dagars repetitionsöfning, kan detta kallas ständig förläggning? Jag kan icke bli öfvertygad om att, om dessa kontingenter under en så kort tid blifva förlagda i byggnader af trä, de sanitära hänsynen härvid skola spela någon synnerligen stor roll. Jag ber att i detta hänseende få påpeka, att nyligen faststälts en normaltyp för epidemisjukhus i Södermanlands län, hvilka uppföras just af trä; det är dock märkvärdigt att, om träbyggnader vunnit medicinalstyrelsens gillande, måhända för beläggning under hela året, sådana skulle vara olämpliga för att hysa två årsklasser bevärning under en kortare tid. Skola de verkligen kunna utdömas? Utgår man från den förutsättningen, att alla de träbyggnader, som finnas på mötesplatserna, icke kunna användas för förläggning af manskap, och förelägger utredningen det villkoret, att de skola kasseras och helt enkelt ersättas med nya, då återstår ingen möjlighet att använda de nuvarande mötesplatserna, ty det blir i så fall faktiskt dyrare att bibehålla dem med deras stundom till miljoner kronors värde uppgående

byggnader än att begagna sig af stadsförläggning. Jag har icke haft tid och tillfälle att noggrant eller fullständigt genomgå denna utredning, men jag har så mycket tagit del af den, att jag fäst mig bland annat vid en liten passus, där det talas om förläggningssorter för de båda lifgrenadjärregementena i Östergötland. Man har särskildt understrukt en punkt, som innehåller, att en landskommun — Kärna socken — som svar på den frågan, om kommunen vore villig att lämna något bidrag till förläggning af regementena inom densamma, på kommunalstämma beslöt det uttalandet, att kommunen långt ifrån att vilja utlofva något bidrag undanbåde sig förläggning inom densamma. Denna punkt rörande Malmslätt var understruken förmodligen såsom ett memento för de militära auktoriteterna, att det på landsbygden dock finnas de, som icke önska förläggning därstädes. Men vi hafva nyss hört en talare här bakom mig anför en adress från Småland, där 50 kommunalstämmor, utan att vara drifna af privatintressen, uttala sig för fortfarande landsförläggning. Han framhöll jämväl sin öfvertygelse, att flertalet af Sveriges kommunalstämmor skulle uttrycka en liknande önskan. Då tror jag icke, att man bör komma och klandrande tala om privata intressen i denna sak.

Men huru har nu denna undersökning skötts? Jag hörde herr statsrådet anför, att han ofta mött sådana enskilda intressen, och att det var en sorglig företeelse, man nödgades konstatera. Men då vill jag fästa uppmärksamheten på en omständighet, som står i samband med förläggningens platsen utanför Malmköping, enär man vid undersökningen om hvad en eventuell utvidgning af öfningsfältet skulle kosta, träffade på vissa delar af ett hemman, som tillhörde regementet förmodligen genom donation. Vid kalkylen af hvad detta område skulle betinga i pris nämndes, enligt uppgift, 8 kronor per kvadratmeter, under det att samtidigt motsvarande platser inom Malmköping eller omedelbart intill den blifvande järnvägsstationen hafva förvärfvats af järnvägsbolaget utan expropriation för 35 öre kvadratmetern. Här se vi, att äfven militära samfälligheter kunna få taga åt sig samma anklagelser, som göras mot privatpersoner.

Min öfvertygelse är den, att om regeringens utredning gjorts verkligen opartiskt och utan förutfattad tendens, hade man icke kommit till det från fortifikationsdepartementet afgifna förslaget. Ty det är orimligt att säga, att byggnaderna blifva dyrare på landet, om man därjämte har byggnader där, som kunna användas, och, hvad heller som, tror jag icke, att man skall komma till en sådan slutsats. Huru är det med områdenas storlek? När det gäller att fortfarande behålla landsförläggning, då äro områdena för små och då är terrängen otjänlig. Men är det fråga om stadsförläggning, då räcka 200 har, under det att vid Malmköping fordrar man ett område af öfver 500 har, tror jag. Nu finnes från denna kommun ett fast anbud från fullt vederhöftig person, som ställer i utsikt, att därest de militära auktoriteter, som här fatta beslut, vilja reflektera på det anbudet, så, med inberäkning att köpingen bidrager med 75,000 kronor, får man köpa ett om-

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

Angående
nya byggnader
för armén.
(Forts.)

råde för därutöfver 100,000 kronor, och då blir sammanlagda öfningsfältet med det som redan nu disponeras öfver 500 har. Det måtte väl räcka, och det måtte väl äfven medföra fördelar att få ett så stort område, i stället för att nöja sig med en stadsförläggning, där staden icke är skyldig att ställa till förfogande mera än 200 har.

Det är en ojämn strid, som här föres mellan stad och land. Men jag tror, att man en gång skall finna, att detta kraf, att allting skall flyttas till städerna, icke är berättigadt. Ty i jämförelse med de stora riksintressen, det gäller, spela officerarnes önskemål en helt obetydlig roll. Jämförelsevis få af dem hafva familjer, som behöfva anlita skolor, och jag är öfvertygad om att, om man omsätter detta behof i penningar, det skall reducera sig till en obetydlighet i jämförelse med de andra intressena.

I mina händer har jag en förklaring från underofficerskåren vid kungl. Södermanlands regemente, undertecknad af 23 underofficerare, så lydande: »På förfrågan af ordföranden i Malmköpings kommunalstämma grosshandl. m. m. C. Lennmalm få vi underofficerare vid kungl. Södermanlands regemente härmed förklara, att vi på det lifligaste önska, att kungl. Södermanlands regemente måtte förläggas till Malmköping, dels för den utmärkta terräng för öfningarnas bedrifvande, som där finnes, dels för de ojämförligt billiga lefnadskostnader och billiga hyror, som här existera mot å andra föreslagna platser. Vår fulla öfvertygelse är äfven, att vi härmed uttala samtliga kårmedlemmarnes önskan, med undantag möjligen af dem, som för närvarande äro bosatta å någon af de öfriga föreslagna platserna. Då härtill kommer, att regementet äger mark rundt om det föreslagna kasernområdet, torde det för mången af oss vara stora utsigter till åstadkommande af tomter för uppförande af egna bostäder, hvarför vi ännu en gång uttala vår innerligaste önskan, att kungl. Södermanlands regemente måtte förläggas till Malmköping.»

Jag tror, att man bör kunna fästa minst lika mycket afseende på en önskan uttalad af 23 underofficerare, som om den vore uttalad af officerskåren.

Särskildt beträffande Malmköping förefaller det mig märkvärdigt, att då detta samhälle har i god tid dragit försorg om att tillmötesgå alla billiga kraf, som skulle kunna ställas på platsen i likhet med öfriga orter, och särskildt åstadkommit ett järnvägsbolag, som håller på att bygga en järnväg för 1.200,000 kronor, hvartill statslån lämnats på 532.000 kronor, då tycker jag att det är obilligt mot ett sådant samhälle att icke vilja fästa rättmätigt afseende vid de fördelar, som denna plats erbjuder genom sin naturliga beskaffenhet och den sedan gammalt kända erfarenheten, att befolkningen rundt om icke gjort några svårigheter vid öfningarnes utsträckning utöfver området, utan tvärtom haft sin glädje i att hälsa regementet välkommet till platsen.

Det nämnda järnvägsbolaget har blifvit särskildt ålagdt i sin koncession, just med afseende på de militära kraf, som kunde kom-

ma att ställas på denna bana, åtskilliga ökade utgiftsposter; däribland vill jag blott nämna den, att då trafiken i vanliga fall på denna bana skulle kunna vara tillfredsställd med 4 lokomotiv för att framföra tågen, ålades bolaget att uppföra vattentorn med en beräknad möjlighet att bereda vattentillgång för 64 lokomotiv; likaså beträffande kajbyggnader, och man kan beräkna dessa fördyranden till minst 60,000 kronor. Skulle nu köpingen förlora regementet, blir det för den, om icke omöjligt, dock förenadt med väsentliga svårigheter att förränta det lån, som staten lämnat till deras järnväg. Ty platsens betydelse kommer då helt visst att upphöra.

Vidare, med afseende på hvad fortifikationsdepartementet anför, att där måste beräknas 500,000 kronor för uppbyggande af officersbostäder, har jag i min hand stiftelseurkunden för ett bolag, stiftadt inom orten, som erbjuder sig att, om det får beställning i år, åstadkomma erforderliga bostäder inom behöflig tid.

Jag anför detta nu icke blott som sörmlänning, utan för att gifva ett talande exempel på huru måhända undersökningarna bedrifvits äfven på andra platser, som jag icke känner, och hvilka fördelar som kunna finnas på andra möjliga orter. Jag har särskildt fäst mig vid Refvinge hed. Men som jag icke känner platsen, skall jag icke inlåta mig på en kritik angående de byggnader, som där måste finnas. Men äfven utan kännedom om platsen har jag icke kunnat undgå att se, huru tendentiös undersökningen varit, och hur olämpligt man går att ändra om redan befintliga måhända fullt användbara hus, i stället för att tillöka utrymmet med en mindre nybyggnad (paviljong). Och så tror jag, att det är äfven på andra platser.

Om vi vända oss till Malmslätt, se vi, huru man icke tvekat att kassera ett område, som ligger på ungefär samma afstånd från Linköping, som föreslås med afseende på de nya mötesplatserna utanför Stockholm. Duger en sådan förläggning i Stockholm, skall den väl också duga i Linköping, och man behöfver väl icke säga, att Linköpings officerare skola hafva närmare till sin mötesplats än Stockholms officerare.

Herr statsrådet har lofvat, att det skall blifva en opartisk och sakkunnig granskning, men herr statsrådet betonade äfven, att den skall ske med iakttagande särskildt af statens intressen. Jag vet icke, om han i så fall sätter de militära intressena liktydiga med statens intressen. Jag har med detta anförande åtminstone velat i någon mån påpeka, att det finnes andra intressen än de enbart militära. Och inför detta väntar jag få höra äfven herr statsrådet förklara, att han delar en sådan uppfattning, att äfven andra berättigade synpunkter må finna gehör inför en opartisk granskning. Sker en sådan granskning af särskildt tillkalladt och icke från regeringshåll med visst syfte speciellt valdt folk, då tror jag, att man med godt samvete kan instämma i den af Andra Kammarens reservanter afgifna reservationen; och till den ber jag att för min del få yrka bifall.

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

Angående
nya byggnader
för armén.
(Forts.)

Med herr Lindblad förenade sig herrar *Larsson* i Presstorp, *Nordström*, *Gustafsson* i Sjögesta, *Sandin* i Grums, *Ström*, *Olsson* i Älfvalsåsen, *Sandquist* och *Risberg*.

Herr Hammarskjöld: Ett par eller kanske flera af de föregående talarne och särskildt den siste hafva gifvit oss en riktigt god profbit på huru det skulle komma att gå till i kammaren, om vi här skulle stå och diskutera hvarje särskild mötesplats lämplighet. Jag tycker, att man icke behöfver höra mera än det anförande den siste talaren höll, för att förstå, hvilka — jag törs väl säga ordet — lidelser som skulle uppväckas, om kammaren förbehölle sig beslutanderätt angående hvar regementena skola förläggas. Detta har han visserligen icke yrkat, utan han slutade med att yrka bifall till reservanternas förslag. Men hvarför han då skulle komma med den långa diskursen om Malmköping och alla dess fördelar o. s. v., har jag litet svårt att förstå.

Jag fäste mig särskildt vid en omständighet, då han klandrade den utredning, som af Kungl. Maj:ts regering blifvit gjord. Han påpekade därvid, att träbyggnader icke skulle få användas till ständig förläggning, och han anförde som bevis för orimligheten af eu sådan bestämmelse ett beslut inom hans län att uppföra ett epidemisjukhus af trä. Jag vet lika väl som han, att man bygger förträffliga bostäder af trä, och jag tror, att det var mycket förståndigt af Södermanlands läns landsting att bygga ett sådant epidemisjukhus. Men därmed hafva vi nu icke att göra. Hvad hafva vi här att jämföra med dessa epidemisjukhus? Så vidt jag vet, är det icke fråga om annat än de nu varande s. k. barackerna. Kan man jämföra ett epidemisjukhus med en bevärningsbarack? Jag förmodar, att herr Lindblad likasom kanske flertalet af kammarens ledamöter någon gång i sitt lif varit inne i en dylik barack under mötestiden. Hafva de därvid råkat att komma in där på en morgon, tror jag, att de fått lära känna hvad som på ett skämtsamt språk kallas »kamratandan». Jag tycker, att de knappast skulle behöfva mera än få lukta på denna »kamratanda» i barackerna, för att de icke skulle komma och yrka på en ständig förläggning där, om också blott för några månader, och allra minst jämföra dem med epidemisjukhus.

Jag skall anföra ett litet exempel på huru litet den enskilde riksdagsmannens omdöme gäller i detta fall i fråga om mötesplatserna, där han icke äger personlig kännedom, och jag skall härvid draga fram hvad herr Lindblad nämnde om Malmslätt vid Linköping. Han yttrade, att det måtte väl icke vara värre för östgötaofficerarne att fara ut till Malmslätt, dit de icke hafva längre väg än officerarne i Stockholm komma att få till de nya öfningsplatserna invid Stockholm, än det blir för dessa senare att resa ut från Stockholm. Häruti har han alldeles rätt, men det är icke afståndet, som gör att vederbörande hafva hyst betänkligheter i fråga om Malmslätt, utan

det är den omständigheten, att Malmslätt är slät såsom en pannkaka, och att det icke finnes någon möjlighet att efter nutidens sätt där drifva taktiska öfningar. Däremot har staden Linköping, så vidt jag är rätt underrättad, erbjudit sig att inköpa en egendom, som ligger alldeles intill staden, icke på slättlandet utan på en omväxlande terräng, mycket lämplig för de militära öfningarna. Huruvida icke Malmslätt i alla händelser kan komma att användas, det tors jag icke säga, men icke anses denna mötesplats i militärt hänseende nu vara så utmärkt som förr i tiden, när det icke gällde annat än att öfva i sluten trupp på jämn slätt.

Här har anförts en sådan orimlig mängd anmärkningar mot stadsförläggning och fördelarne af landsförläggning, att det är litet svårt för mig att bland mina anteckningar komma till någon begränsning. Jag skall emellertid försöka att upptaga till bemötande endast ett par anmärkningar.

En af de första talarne sökte bemöta den framställda invändningen, att man genom landsförläggning skulle skapa en militär kastanda, med det påståendet, att den är redan så stor, som den någonsin kan blifva, och kan icke blifva större. Den erfarenhet och den bekantskap, jag har med officerskårer, och den bekantskap, som jag i yngre år haft med dem, har dock visat mig alldeles oförtydligt, att där det förr fanns en militär kastanda, som man icke tyckte om, har den i våra dagar mer och mer bortarbetats och håller på att, så vidt möjligt är, helt och hållet försvinna. Att nu påstå, att den icke skulle förökas genom regementenas förläggning på landsbygden, förefaller mig ganska underligt, ty hvad är det som underhåller denna militära kastanda? Det är väl frånvaron af civila element, jämbördiga i fråga om bildning och samhällsställning, med hvilka officerarne kunna umgås. Låt vara att äfven på landsbygden det kan finnas i närheten af mötesplatserna en och annan civil, som kunde bidraga med sitt umgänge att hindra utvecklingen af den militära kastandan, så lär det icke kunna förnekas, att det i städerna finnes ofantligt många flera tillfällen till nyttigt och bildande umgänge, och det är dock genom sådant umgänge och genom att befria officerarne från nödvändigheten att endast se *hvarandra* dag efter dag, som man motarbetar den militära kastandan. Att därför säga, såsom talaren på södermanlandsbänken gjorde, att kastandan skulle nötas bort på landet, tror jag är ett stort misstag.

Här har talats om att det är endast för officerarnes skull, och särskildt för att deras barn skola få tillfälle till skolgång, som regementena skola förläggas till städerna. Ehuru äfven detta senare är ett skäl som jag tagit hänsyn till, så är det långt ifrån det viktigaste. När vi tala om militär kastanda, skola vi icke glömma bort manskapet. Hvad skola de göra, när de blifva hänvisade till att under 7 à 8 månader i sträck af året icke hafva tillfälle till annat civilt umgänge än de kunna erhålla på öl-lönkrogar utom

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

lägerplatserna och vid umgänge med fullkomligt okontrollerade dåliga kvinnor. Jag tvekar icke att uttala detta ord? Hvad finnes det för möjlighet för befälet att hålla någon ordning i dessa båda afseenden, öl-lönkrogarne och de dåliga kvinnorna? Det säges, att i städerna är tillfället till båda delarne, starka drycker och dåligt umgänge, ändå större. Ja, om vi säga, att det är lika stort, tror jag att det är tillräckligt, men där finnes dock någon möjlighet till kontroll, som icke finnes på landet. Äfven för manskapet erbjuder dock en stad betydligt flera tillfällen till nyttiga förströelser än landsbygden kan göra, och vi böra icke alldeles förbise, att ungdomen behöfver förströelser, och då är det bäst, att den erhåller sådana i förädlade i stället för endast dåliga nöjen.

Jag skall icke upptaga till bemötande de lättköpta kvickheter, som herr Thorsson använde, att det icke finnes ljus och luft i städerna m. m. Jag skall lämna dem helt och hållet obesvarade.

Här har vidare talats om den allmänna opinionen bland landskommunerna, om en hel mängd resolutioner, som kommit från landskommunerna att de måtte få behålla regementena på landet. Det är möjligt, att det går att åstadkomma ännu flera, ty det brukar icke vara någon konst att åstadkomma resolutioner; det kan både högern och vänstern. Men jag skulle gent emot detta kunna framhålla ett par uttalanden, icke resolutioner utan verkliga beslut. De röra dels östgötaregementena och dels Kalmar regemente.

Kalmar regementet är förlagdt inom min valkrets, och jag känner mycket väl förhållandena där. Det ligger i en grannkommun till den kommun, i hvilken jag bor. Denna kommun tillfrågades, om den ville upplåta någon jord för att utvidga regementets område. Bönderna gingo så att säga man ur huse för att å kommunalstämman rösta nej. Det afgafs knappt en enda röst därför, utan det blef ett nästan enstämmigt nej. Och jag nödgas erkänna, att bland allmogen omkring lägerplatsen råder en stor afvoghet att upplåta mark för regementets öfningar. Det har inträffat att, när regementet gifvit sig ut på marsch, det mötts af en bonde, som sagt: icke ett steg längre på min mark må ni gå, endast på landsvägen. Det är just icke tilltalande att under sådana förhållanden tvinga regementena kvar på landsbygden.

Så hafva vi östgötaregementena. Kärna församling, i hvilken Malmslätt ligger, har icke endast vägrat att släppa till mark, utan bestämdt anhållit att om möjligt slippa från något regemente. Jag tycker, att detta är omständigheter, som icke alldeles böra lämnas ur räkningen.

Jag kan icke tänka mig, att kammaren skulle vilja gå med på att bifalla någon af motionerna. När vi veta, att vi måste hafva kasernerna färdiga till en viss tid, och då ett bifall till motionerna skulle vålla ytterligare ett års uppskof med påbörjandet af kasernbyggnaderna, föreställer jag mig, att kammarens majoritet, som väl har någon sans för vår egen värnpliktiga ungdoms hälsa och trefnad,

icke skall befinnas villig att sätta deras hälsa på spel, ty skola de för en längre tid förläggas till nu befintliga baracker, så vill jag bestämdt påstå, att deras hälsa kommer att lida däraf.

Antagligen kommer väl afgörandet inom denna kammare att stå emellan utskottets förslag och reservationen. Det är en ofantligt liten skillnad dem emellan, och jag har för min del gått med på utskottets förslag i stället för reservationen egentligen af det skälet, att jag finner det vara en ganska ovanlig åtgärd att uppställa ett sådant villkor, som reservanterna gjort. Jag tvekade, om det var fullt konstitutionellt. Jag säger icke, att det icke var det, men jag säger, att jag tvekade i detta afseende. Jag står därför på den ståndpunkten, att jag vill bifalla utskottets förslag, men jag kan icke undertrycka den tanken att, om denna kammare skulle komma att bifalla reservationen, frågan möjligen kan komma i ett läge, hvori de flesta af oss icke vilja hafva den. Jag är nämligen för min del icke säker på, om, när Första Kammaren nu bifallit utskottets förslag, det sedermera kan blifva en gemensam votering om frågan. Jag skall vara tacksam om mina betänkligheter i detta hänseende kunna jäfvas, men jag känner mig ännu icke öfvertygad om möjligheten af gemensam votering, då penningarna skulle tagas af de medel, som förlijdet år anvisades. Af detta skäl och då dessutom enligt min mening det har fullkomligt samma verkan, om kammaren antager utskottets förslag eller reservationen, anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

Häruti instämde herrar *Nydal* och *Sædén*.

Herr Söderberg i Hobborn: Herr talman! Herr Hammar-skjöld började sitt anförande med en undran, huru det skulle gå, om man skulle inom Riksdagen diskutera och besluta i hvarje särskildt fall, när det gäller regementsförläggning i landet. Han tycktes hylla den satsen: icke resonera, endast votera. Men då jag är af en helt annan uppfattning och jag hyser den mening, att man bör pröfva hvarje särskildt fall, i synnerhet då det gäller sådana enorma summor, som här äro ifrågasatta, tror jag, att det är Riksdagen värdigt att pröfva, huru man på ett lämpligt sätt får valuta för dem eller bör utnyttja dem till landets väl.

Han vände sig särskildt mot dem, som önskade förlägga dessa mötesplatser till landsbygden, och han talade också om, hurusom befolkningen kring de gamla mötesplatserna på vissa håll visat sig obenägen att tillmötesgå berättigade anspråk från militärt håll, samt hurusom bönderna t. o. m. stått och motat regementena, när de velat taga ett steg in på deras områden. Jag undrar, herr Hammarskjöld, hur det skulle blifva, om våra regementen skulle gifva sig in i städernas planteringar och trampa ned, hvad man där med kostnad och omsorg gjort för städernas förskönande; jag tror, att afvog-

Angående
nya byggnader
för armén.
(Forts.)

heten där skulle blifvit mycket större än i det fall, som det nyss var fråga om.

Jag vill emellertid framhålla, att då jag undertecknade en motion om ytterligare utredning i denna fråga, gjorde jag icke detta af några särskilda partihänsyn; ty, såsom herrarne känna till, har, hvad Dalarne och Norrland vidkommer, denna sak redan blifvit ordnad, och vi, som äro representanter därifrån, kunna därför icke ha några särskilda ortsintressen att här bevaka. För mig ställer sig denna fråga som ett stort statsfinansiellt spörsmål, och jag har förnämligast sett frågan ur denna synpunkt, särskildt ur sparsamhetssynpunkt.

Nu sade herr statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet, att han icke tagit parti vare sig för den ena eller andra förläggningssorten, och han klandrade skarpt motionärerna och förklarade, att de voro hårda i sina domar, men han hyste den uppfattningen, att de utgått från sparsamhetssynpunkten härvidlag; och i denna synpunkt hade han mött motionärerna, sade han, men i fråga om medlen och vägarna gå intressena i sär.

Jag skall då be att närmare få angifva skälen till att vi intagit den ståndpunkt, som vi i motionen gjort gällande. Ett af dessa skäl har just varit hänsynen till den erfarenhet, som vi under de senaste åren ha gjort beträffande kostnadsberäkningarne för arbeten af det slag, hvarom här är fråga, eller liknande; och denna erfarenhet har flera gånger blifvit återopad i fråga om Boden, Oscar-Fredriksborg m. fl. ställen. Nu har visserligen nuvarande statsrådet och chefen för landtförvarsdepartementet fritagit sig ifrån allt ansvar i detta hänseende — och det alldeles med rätta — och han har för sin del lofvat att ägna den nu påpekade sidan af saken den allra största uppmärksamhet — och därför vill jag uttala till honom mitt varma tack. Jag tror också, att vi i nuvarande chefen för landtförvarsdepartementet ha en man, som står bakom sitt ord och som kommer att infria sina löften.

När det gäller nya förläggningssorter kan det icke vara ur vägen att till protokollet få antecknad några uppgifter, som jag lyckats förskaffa mig, och hvilka kunna i viss mån vara belysande för denna fråga. Jag vill dock förutskicka den anmärkningen, att jag för min del icke vill stå för dessa uppgifter, ifall de skulle visa sig vara behäftade med några felaktigheter — något som jag icke tror vara händelsen. Uppgifterna afse Malmen i Östergötlands län.

För kungl. 1:sta och 2:dra lifgrenadierregementenas behof finnas följande byggnader å lägerplatsen Malmen:

a) *Gemensamma för båda regementena.*

Sjukhus i två våningar, stort och rymligt med ljusa höga rum, har flera sjuksalar, mottagnings- och väntrum, bostadsrum för läkarne, sköterskor m. fl. Huset är gammalt men väl underhållet, kök med boningsrum och källare för mathållningen alldeles nybyggt.

Likbod och *bekvämlighetshus* i särskilda byggnader.

Badhus, alldeles nytt tidsenligt uppfördt af sten, har badstu och dusch.

Officerskårernas samlingshus, eller mess, beläget i skillnaden emellan båda regementena, har 3 större salar, rymliga verandor och källare m. m.

Köksbyggnad för officerarnes räkning.

Förrådshus till förenämnda köks behof.

Vattentorn med cistern för vattenledningen.

Maskinhus med lokomobil för vattenuppfordringen jämte ledningar inom båda regementena.

Smedja i 2 afdelningar.

Ammunitionshus samt större skjutfält med vallar, beläget på östra sidan af slätten, mot Malmskogen.

Kapell uppfördt af sten 1896, afsedt för andaktsöfningar, äges af Malmslättis missionssällskap, men är upplåtet odeladt för regementenas behof till föreläsningar, nykterhetsföreningar och som läse- och skrifrum samt gudstjänster dagligen. Rymmer inemot 400 personer.

b) *Inom kungl. 1:sta lifgrenadierregementet.*

4 st. baracker byggda af kärnfullt virke, liggande timmer på solid grund, 3 från 1876 och 1 senare, äro sedan omändrade, boiserade och oljemålade invändigt, försedda med lämpliga eldstäder och järnsängar.

2 lägerhyddor, nyuppförda 1903, den ena inredd till gymnastiklokal.

4 mathallar försedda med golf, tak och väggar, allt praktiskt och väl ordnad.

2 kokhus med ångkokningsapparater.

2 mindre förrådshus, ett till hvarje kök.

Förrådshus i 3:ne våningar för beklädnads- och utrustningspersedlar, har före 1887 varit gemensamt för båda regementena, är tämligen gammalt, men solidt och i utmärkt skick, och bör utan risk kunna användas för sitt ändamål ganska lång tid.

Förrådshus för gevär, i två våningar, i utmärkt skick, före 1887 gemensamt för båda regementena.

Förrådshus för leverantörer, i en våning, af sten.

Förrådshus nära barackerna, indeladt för förvaring af manskapets civila kläder, söndagsmunderingar samt verkstäder för skräddare m. fl.

Twätteri, inredt genom ändring af ett bageri, stenhus.

Officersbostadsbyggnader, 3 längre envåningshus med gafvel och frontespisrum, nybyggda 1886, försedda med eldstäder och tidsenlig inredning (2:ne ägas af kåren).

Underofficerarnes samlingshus eller mess, i två våningar med

Angående
nya byggnader
för armén.
(Forts.)

Angående
nya byggnader
för armén.
(Forts.)

matsal, samlingsstal, samt kök och källare i jordvåningen (äges af kåren) nybyggt omkring 1890.

Musikkårens samlingshus, nästan nybyggt i två våningar med repetitionssal, bostadsrum för hela kåren, kök och matsalar.

Marketenterihus i 2 våningar med minst 10 större och mindre rum, samt 3 kök.

Läsestuga, inredd under senare åren.

Vaktstuga, för lägervakten.

Vaktmästarebostad, nybyggd på 90-talet, i denna äro äfven regementets arrestlokaler och 1 tr. upp regementets *expeditionssal*.

Snickareverkstad och *materialbod*.

Stallar för officerarnes tjänstehästar.

Twätthus, 4 stycken, spruthus och nödiga bekvämlighetshus.

c) *Inom kungl. 2:dra lifgrenadierregementet.*

4 st. baracker i samma goda skick som föregående.

3 st. lägerhyddor lika med 1:sta regementets, däraf 2:ne nyuppförda 1903 och en 1904 samt den ena inredd till gymnastiklokal.

6 st. mathallar, däraf 2:ne nybyggda.

2 st. kokhus med ångkokningsapparater.

2 st. mindre förrådshus, ett till hvarje kök.

Förrådshus för beklädnads- och utrustningspersedlar nybyggt 1886.

Förrådshus för gevär, nyuppfördt i 2 våningar af sten 1886.

2 officersbostadsbyggnader, långa envåningshus med öfverrum uppförda i början af 80-talet i godt skick, tidsenligt inredda. (Det ena äges af kåren).

Underofficerarnes samlingshus, eller mess, i 2 våningar, har samlingsstal, kök och källare samt flera boningsrum (äges af kåren).

Musikkårens samlingshus, har repetitionssal genom 2 våningar, matsal, kök och bostäder för kåren.

Marketenterihus i 2 våningar, indeladt i flera rum och kök.

Marketenterilokal lika hus med föregående, indeladt från 1905, ena hälften till marketenteri och andra hälften till läsestuga.

Vaktmästarebostad, nästan ny med arrestlokaler.

Vaktstuga för lägervakten.

Förrådshus för leverantörer, nytt af sten.

Förrådshus intill barackerna, indeladt för förvaring af manskapets civila kläder, söndagsmunderingar samt erforderliga verkstäder.

Materialbod och snickareverkstad.

Stallarum för officerarnas tjänstehästar.

Twätthus, 4 stycken, bekvämlighetshus, flera stycken.

Jag har tagit mig friheten att läsa upp detta för att man, åtminstone när man läser protokollet, skall kunna få en föreställning om hvilka storartade anläggningar det kan finnas på en lägerplats. Den lägerplats, hvarom jag nu talat, är belägen en half gammal mil eller 6 km. från Linköping. Med ett sådant exempel för ögonen

borde man väl ha rätt att fordra, att en grundlig undersökning verkställes, huruvida icke denna plats, där man har nedlagt så enorma kostnader, skulle kunna bibehållas som lägerplats.

Det är icke af partiskhet, det är icke af ovilja eller af missroende mot den militära ledningen, som jag här tagit till orda eller underskrifvit den omnämnda motionen, utan det är uteslutande af praktiska och sociala samt sparsamhetsskäl.

Jag hoppas, att denna kammare måtte bifalla reservationen. I denna har det villkoret uppställts, att i hvarje fall en kommission, bestående af praktiska och för ändamålet lämpliga personer, först måtte få yttra sig om frågan. Jag tror icke, att svårigheterna att få förslaget igenom skola blifva så stora som herr Hammarskjöld här sökte göra gällande, ty om Första Kammaren skulle taga utskottets förslag och Andra Kammaren reservanternas, så antager jag, att, om icke saken kan ordnas genom en sammanjämkning — hvilket mycket lätt skulle låta sig göra, då utskottets samtliga ledamöter varit eniga i fråga om motiveringen och endast varit skiljaktiga i fråga om klämman — den ju alltid måste lösas genom gemensam votering, och då blir ju saken i alla fall klar.

Jag har, herr talman, icke något annat yrkande att göra än på bifall till reservationen och afslag å utskottets hemställan.

Herr Branting: Herr talman! Det hade icke varit min afsikt att deltaga i debatten; jag har ju redan instämt med herr Thorsson i hans anförande, och jag begagnar mig af tillfället att förklara mig afven instänma i det mesta af hvad herr Lindblad här yttrade. Den kritik, som han i sitt anförande utvecklade öfver Kungl. Maj:ts tillvägagångssätt i detta fall, synes mig vara fullständigt riktig. Emellertid ha här fällts en del uttalanden, som göra, att jag tror, att det är lämpligt att ännu ett par ord säges från den synpunkt, ur hvilken jag ser frågan.

Herr statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet framhöll under sitt första anförande med mycken skärpa, att de, som under-tecknat herr Larssons i Presstorp motion, skulle ha förfarit, såsom han ganska tydligt lät förstå, ledda i viss mån af enskilda intressen, och han gjorde sig gent emot dessa enskilda intressen till målsman för statsintresset och skördade därpå helt naturligt bravorop. Jag må säga, att jag tror, att den vändningen var aldeles malplacerad. Jag tror, att då ett antal motionärer förenat sig om den motion, som framburits af herr Larsson i Presstorp, ha de gjort detta med hänvisning till att de hvar och en sågo, att hvad deras orter beträffade, hvilkas förhållanden de väl kände, någonting var på tok med de tendentiösa uppgifter, hvilka ytterst ligga till grund för Kungl. Maj:t proposition. Och om en del andra, hvilka icke på grund af sådana personliga erfarenheter kunde tala i dessa saker — och bland dessa var äfven jag — vågat sätta sina namn under motionen, ha de gjort detta därför, att Kungl. Maj:ts proposition syntes vilja inleda Riksdagen på en väg,

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

hvilken den många gånger har följt på militära kallelser — för att icke använda ett annat uttryck — men där Riksdagen, när den gått ett stycke, vanligtvis funnit, att den blifvit ganska betydligt dragen vid näsan.

De uppgifter, som ligga till grund för den kungl. propositionen, sluta ju icke på några bestämda summor; det är, som det står i motionen, om den verkliga slutsumman samt om de blifvande förläggningssorterna fortfarande lika sväfvande uppgifter som förut. Riksdagen anmodas att bevilja ett visst anslag utan någon som helst kändedom om huru många millioner ytterligare komma att krävas till dessa kaserner. Jag tror för min del, att detta sätt att gå till väga icke är det riktiga, och jag anser därför, att Riksdagen borde använda alla de medel, som den kan ha i sin hand, för att tvinga fram från Kungl. Maj:t mera bestämda och positiva uppgifter, så att man icke gifver sig ut på något, som är rent ohållbart.

Det kan nu icke falla mig in att ytterligare i detalj kritisera de siffror, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts proposition, då ju detta redan från flera håll blifvit gjordt. Äfven af utskottets medlemmar — särskildt af herr Andersson i Västra Nöbbelöf, hvilken här förde utskottets talan — har påpekats, att här åtskilliga felgrepp blifvit begångna. Jag vill blott fästa mig vid ett enda faktum, som är belysande för hur denna sammanställning mellan de olika förläggningarne, stads- och landsförläggningarne, blifvit uppgjord. Gent emot den största posten i fråga om landsförläggningarne, nämligen de 7,183,000, som äro beräknade för officersbostäder, har icke i Kungl. Maj:ts proposition blifvit satt den naturliga motvikt, som bort finnas där, nämligen de kostnader, som falla bort därigenom att officerarne erhålla särskilda bostäder. Det är sant, att detta i förbigående blifvit nämndt i motiveringen till den kungl. propositionen, men något försök att sätta siffror mot siffror har icke gjorts. Systemet är fortfarande detsamma, nämligen att siffrorna skola blifva afskräckande stora för landsförläggningarne och förbluffande små för stadsförläggningarne. Huru det i detta sista fall i verkligheten kommer att gestalta sig, det står i ett annat kapitel.

Här i denna diskussion ha åtskilliga argument blifvit anförda, hvilka lifligt påminna om den debatt, som här i kammaren förra året förekom i denna fråga. Då höll herr Hammarskjöld ett anförande af samma läggning som det han nyss har hållit inför oss. Han vädjade då till oss, att vi skulle tänka på att tiden gick och att det var brådskande att få frågan löst. Och så utvecklade han med synnerlig skärpa, att det går icke an, att Riksdagen på något sätt blandar sig i frågan om hvar de olika regementena skola förläggas, ty då blir det endast ändlösa strider, och han fällde t. o. m. ungefär samma ord, som vi här nyss hörde honom säga: »Mig förefaller det» — yttrade han då — »som om allt det där talet, vi haft i kväll, gifver oss en riktigt tydlig försmak om hur det kommer att gå, om nu verkligen frågan om regementenas förläggning skulle uppskjutas ett år, och Kungl. Maj:t skulle inkomma

med en utredning om denna sak, och Riksdagen sedan skulle bestämma, hvarest regementena skulle förläggas.» Gentemot detta uppträdde då en af kammarens ledamöter, som icke nu tagit till orda, och det var numera statsrådet Bergström. Han svarade med bl. a. följande ord: »Ja, man bör också tänka litet på hur det gått, när Riksdagen nu en tid bortåt icke haft afgörandet af dessa frågor i sin hand. Har icke behandlingen af dessa frågor företett sådana sidor, behandlingen utanför regeringen och kanske också behandlingen i regeringen, att vi här i Riksdagen väl hafva grund att betänka, om vi icke borde söka komma tillbaka till den punkt med afseende på handläggning af dylika ärenden, hvarpå man befann sig före år 1894? Jag vill erinra herrarna om, att, efter genomförande af 1892 års härordning, kom Riksdagen in på den äfventyrliga väg, som det utan tvifvel är att på detta område icke själf pröfva behofven utan öfverlämna pröfningen af behofven helt och hållet åt Kungl. Maj:t och endast och allenast i klump bevilja de begärda anslagsbeloppen. Om man ser tillbaka på Kungl. Maj:ts proposition i denna fråga till 1894 års Riksdag, så gjorde Kungl. Maj:t då framställning såsom förut om anslag till kaserner där och kaserner där. Uti en olycklig stund kom då Riksdagen att säga: Vi tycka, att Kungl. Maj:t bör bäst kunna sköta denna fråga. Hvad blef följden af detta? Jo, därefter inskränkte man sig till att i propositionerna på 90-talet lämna ett meddelande om hvar Kungl. Maj:t täcktes i nåder lägga kasernerna. Men se vi på propositionen, såsom den framkommer nu, då står där blankt ingenting om den saken. Riksdagen har lämnat allt sysslade med dessa viktiga frågor ifrån sig och lagt hela uppgiften och hela ansvaret på Kungl. Maj:t. Det är utan tvifvel en olycka och kanske äfven en olycka ur militär synpunkt, ur försvarssynpunkt.» Då statsrådet Bergström, såsom jag antager, varit förhindrad att nu föredraga denna uppfattning, har jag gärna velat, att hans ord från i fjol rörande denna fråga icke skulle saknas i diskussionen här i dag.

I år liksom i fjol har man skrämt med, att ifall icke detta anslag nu beviljas, skulle hela frågan skjutas fram och hela härordningens fortsatta genomförande äfventyras. Jag må gärna tillägga, att efter min uppfattning skulle det icke vara någon synnerligen stor olycka, om det blefve något års uppskof i detta fall. Men äfven de, som anse, att den en gång fastställda planen för byggande af kaserner icke bör under några förhållanden rubbas, icke ens när det gäller möjlighet till besparingar å kanske många millioner kronor, böra komma ihåg, att gentemot de i fjol uttalade farhågorna för ett uppskof med frågan fäste en af talarne uppmärksamheten på att man kunde gå till väga på det sättet, att Riksdagen beviljade anslag för det följande året, som vanligt, men gaf Kungl. Maj:t tillstånd att redan under det löpande året få utanordnade de medel, hvarom det vore fråga. Denna synpunkt gjordes särskildt gällande af sedermera statsrådet herr Petersson i Påboda, hvilken då med skärpa framhöll, att man skulle mycket väl kunna börja arbetet med dessa byggnader år 1906, äfven om

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

Angående
nya byggnader
för armén.

(Forts.)

utskottets hemställen blefve af Riksdagen bifallen. Och så yttrade han t. o. m.: »Därutaf blifver en nödvändig följd att inkalla de värnpliktige till rekrytöfning något före medio af april, men icke är vinterförläggning något absolut nödvändigt. Och äfven om det skulle inträffa, att man skulle behöfva använda de nuvarande barackerna ännu någon sommar, tror jag icke, att därigenom en så synnerlig fara skulle uppstå, fastän man nu, när det är fråga om att drifva denna sak fram, visar en synnerlig stor ömhet om våra värnpliktige.» Jag är för min del lika angelägen som trots någon om att de värnpliktiga skola få det bra på sina mötesplatser, men jag tror också, att man verkligen icke har skäl att låta det argumentet spela in härvidlag. Kungl. Maj:ts förslag går ut på, att år 1907 skall byggandet af kasernerna börja och 1910 skola de vara färdiga. Om vi nu skulle bifalla reservationen, som går ut på ett tillstyrkande af herr Larssons i Presstorp motion, skulle vi få bestämdare och tillförlitligare uppgifter rörande denna sak än de, som ligga till grund för Kungl. Maj:ts nu förevarande proposition, och dessa uppgifter skulle då föreläggas nästkommande Riksdag, som hade att bevilja de erforderliga medlen för år 1908, dock så, att de finge utgå redan år 1907.

Jag ber slutligen att endast få framhålla den synpunkten, att det här verkligen gäller för Riksdagen att träffa ett afgörande, om den fortfarande vill på grund af en utredning, hvilken verkligen icke kan af opartiskt pröfvande godkännas, lämna ett anslag till Kungl. Maj:ts fria förfogande endast med det förbehållet, som är gjordt här i reservationen. Jag vill erinra om att detta af reservanterna gjorda villkor ju kan ha sin betydelse, ifall Kungl. Maj:t helt och hållet ställer sig andan i detsamma till efterrättelse. Men vi ha alltför många erfarenheter från det militära området, för att man skulle utan vidare kunna lita alltför mycket därpå. Det kommer mig i minnet, huru Adolf Hedin en gång berättade här i kammaren en historia om huru det gick till, när Bodenkommittén tillsattes. Då var det äfven fråga om att skaffa sakkunniga, icke blott militärer af en viss typ, utan äfven civilt omdöme, som skulle vara med och som skulle bedöma, huru man skulle förfara med denna fästningsanläggning, som sedan blef i så hög grad ett sorgebarn för vårt försvarsväsen. Ja, — så berättade han, — det gick så till, att man gick och frågade den ena efter den andra: ni är väl för Boden? och så svarade vederbörande: ja, jag tackar så mycket, och så utsågs han till kommitterad.

Nu saknar man i reservanternas förslag någon som helst garanti emot att Kungl. Maj:t skall vid tillsättandet af de sakkunniga nämnderna förfara efter typen af detta tillvägagångssätt. Det finnes verkligen den lilla garantien, som ligger i att pröfningen af de åtgärder, som statsrådet och chefen för landtförsvarsdepartementet sedermera kommer att vidtaga, ifall reservationen bifalles, kommer under ett kommande konstitutionsutskotts domvärjo och att, ifall han därvid befinnes icke hafva iakttagit rikets sannskyldiga nytta, det således göres anmärkning. Men vi känna ju alla, att denna ga-

ranti i själfva verket är en mycket klen sådan. Många gånger hafva statsråden, när något sådant förestått, befunnits icke längre sitta på sina platser, och det hela har löpt ut i sanden. Skulle en verklig garanti åstadkommas, tror jag, att man borde slå in på en annan väg, nämligen att söka få fram på ett eller annat sätt valda representanter för de orter, där det var fråga om att kasernerna skulle förläggas, och att låta dessa personer, som på detta sätt befunnits åtnjuta vederbörandes förtroende inom orterna, äfven få ett ord med i laget. Reservanterna hafva ej gjort något förbehåll i den vägen, de hafva ej varit försiktiga nog i detta fall, och därför måste jag för min del — särskildt med tanke på att vi ej hafva några garantier för huru länge den nuvarande herr chefen för landtförsvarsdepartementet sitter på denna plats, och huru mycket en eventuell efterträdare kan komma att känna sig bunden af de, jag erkänner det, mycket bindande förklaringar, som statsrådet personligen har gifvit — instämma i *den* punkt af herr Hammarskjölds betraktelsesätt, att, vare sig reservationen eller utskottets hemställan bifalles, vare sig garantierna stå i motiveringen eller klämman, det icke blir någon synnerligen stor skillnad. Vill man hafva verklig garanti, tror jag icke, att det finnes någon annan utväg än att följa den motion, som är framlagd af herr Larsson i Presstorp, nämligen att en utredning kommer först och att det sedan fattas beslut nästa år, 1907, med flera af papperen och framför allt med bättre papper på bordet än hittills. Man kan då mycket väl för påskyndande af byggnaderna anvisa de millioner, som behövas, att utgå redan år 1907. Jag ber därför att få yrka bifall till herr Larssons i Presstorp motion.

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

Herr vice talmannen. Herr talman! Jag anser frågan vara fullkomligt utdebatterad och därför skall det ej falla mig in att återupprepa hvad som redan blifvit sagdt. Jag har begärt ordet endast och allenast med hänsyn till ett inlägg, som en ärad talare på kalmarlänsbanken gjorde i slutet af sitt här nyss hållna anförande. Han förmenade, att man möjligen kunde läsa fast frågan, om kamrarna nu stannade i olika beslut. Första Kammaren har, såsom herrarne veta, antagit utskottets förslag rent; och här yrkas nu, med styrka till och med, att Andra Kammaren skulle antaga den vid utskottets betänkande fogade reservationen. Nu förmenade den nämnda talaren, att om kamrarna stannade i olika beslut, så — vid det förhållande, förmodar jag han menade, att kamrarna skulle ha bifallit alldeles precis detsamma med hänsyn till anslagsbeloppet, både med afseende på totalbeloppet eller 21,744,000 kronor och med afseende på de 4,400,000 kronor, som skulle beviljas redan nu för år 1907 — skulle, eftersom dessa beslut rörande anslagsbeloppen voro sammanfallande, ingen gemensam votering kunna äga rum. Man kunde således riskera att helt och hållet haka upp frågan. I det afseendet ber jag att få svara herr Hammarskjöld med det, att vi så nyligen som för några veckor sedan voterat gemensamt i en fråga, fullkomligt analog med denna.

Angående
nya byggnader
för armén.

(Forts.)

Jag var den ende, som då reserverat mig i statsutskottet, då voteringspropositionen till den gemensamma voteringen sattes upp; det var således jag ensam, som icke ville ha gemensam votering, men det fanns ingen betänklighet inom Första Kammaren och heller ingen betänklighet utöfver min här inom Andra Kammaren. Saken rörde flickskolorna, och det var *icke* med afseende å beloppet, som man ville anslå till flickskolorna, som beslutet voro olika, ty det var på öret detsamma enligt båda kamrarnas beslut, utan saken gällde endast och allenast, hvem som skulle utöfva inspektionen vid flickskolorna, antingen det skulle vara biskopsinspektion eller det skulle vara öfverstyrelseinspektion. Då beslöto båda kamrarna att gemensamt votera, och den voteringen ägde också rum. Jag påstår nu, att här föreligger ett alldeles analogt förhållande, därest Andra Kammaren nu bifaller reservationen. Ty båda kamrarna ha då beslutat precis på öret detsamma i anslagsväg, men hvad som skiljer mellan båda kamrarna är blott villkoret. Och hafva vi så nyss gemensamt voterat om ett villkor och ej om något annat än ett villkor, skola förvisso kamrarna känna sig bundna af sitt föregående handlingsätt och äfven företaga gemensam votering här.

Men jag går äfven ut ifrån den förutsättningen, att vi ej kunna gemensamt votera — jag skall äfven taga upp det spörsmålet. Då säger jag, att om kamrarna på sätt nyss antyddes stanna i olika beslut, så kan frågan lösas genom sammanjämkning. Hvad skulle det vara för skiljaktighet mellan båda kamrarnas beslut, som skulle göra det omöjligt med sammanjämkning? Icke något alls. Hvad Andra Kammaren, om den tager reservationen, beslutar utöfver hvad Första Kammaren redan har beslutat, det är, att villkoren rörande kommissionerna och kontrollen stå i själfva beslutet i stället för i motiveringen. Första Kammaren har sagt samma sak i motiveringen. Andra Kammaren skulle däremot taga in det i sitt beslut eller i själfva klammen. Då förefaller det mig såsom någonting alldeles solklart, att en sammanjämkning så mycket hellre bör äga rum, som Första Kammaren redan har i sin motivering uttalat hvad Andra Kammaren lagt in i själfva beslutet. Och slutligen, kan icke en sammanjämkning äga rum på andra grunder, skall den kunna äga rum på den grunden, att exempelvis Andra Kammaren får behålla sina kommissioner och släpper kontrollen, eller ock tvärtom, så att, om man tycker bättre om kontrollen, man släpper kommissionerna. Men det är ju tydligt och klart för oss allesammans, att en sådan sammanjämkning ligger i öppen dag; och således finnes det ju möjligheter både med en sammanjämkning och likaledes, om Riksdagen skall handla följdriktigt, med gemensam votering. Så mycket mer vill jag säga, att detta väl torde få anses vara riktigt, som båda kamrarna gemensamt voterat i en fråga liknande denna i föl, hvilken fråga återfinnes i fjolårets riksdagshandlingar i statsutskottets memorial n:o 61. Där hade kamrarna äfven fattat beslut i kaserfrågan. Jag vill ej upptaga tiden med att återupprepa detta, ty af hvad jag redan sagt anser jag det för min del vara alldeles klart, att

här skall kunna företagas gemensam votering, därest Andra Kam-
maren nu tager reservanternas förslag, och äfvenså är det klart, att en
sammanjämkning kan äga rum. Det faller af sig själfvt, att jag yrkar
bifall till reservanternas hemställan.

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

Herr Gustafsson i Mjölby: Då jag underskref herr Lars-
sons i Presstorp motion, har jag därmed hufvudsakligen gifvit ut-
tryck åt dels min förundran öfver de höga kostnadsberäkningar, som
föreligga i den kungl. propositionen, dels ock öfver yrkandet om för-
flyttning af första och andra lifgrenadiärregementena. Jag vill där-
för yttra några ord rörande lägerplatsen Malmen, och det så mycket
hellre, som herr Hammarskjöld gjort allt för att söka förringa bety-
delsen af Malmen såsom förläggningssort. Anledningen till förflytt-
ningen uppgifves vara, att det icke finnes tillräckligt goda och snabba
kommunikationer mellan Linköping och Malmen. Därför skulle
icke officerarne kunna bo i staden, utan man måste bygga särskilda
officersbostäder. Däraf betingades den höga siffran af en million
kronor för dessa bostäder. Med den stora kännedom, som jag äger
om Malmen, då denna plats ligger nära intill min hemort, vågar jag
dock hafva en något annan uppfattning än Kungl. Maj:t och herr
Hammarskjöld. Malmen ligger 6 kilometer från Linköping vid järn-
vägsstation på östra stambanan. Redan häraf förefinnes således
möjlighet att lätt åstadkomma en både snabb och bekväm förbin-
delse, så att officerarne icke behöfde bo ute på slätten, utan väl kunde
bo inne i staden, blott man inrättade ett tillräckligt antal lokaltåg.
Dessutom har jag varit i tillfälle att från fullt tillförlitligt håll höra,
att i och med detsamma det blefve bestämdt, att kasernerna komme att
förläggas till Malmen, så skulle sannolikt genom enskildt initiativ en
elektrisk spårväg anläggas mellan staden och kasernerna. Således
föreligger under sådana förhållanden ej något som helst behof för
staten att uppföra dessa kasernbyggnader. Man har sålunda däri-
genom besparat en god del af millionen, på samma gång jag vill på-
stå, att det egentliga motivet för stadsförläggning härmed förfölle.

Äfven andra besparingar skulle kunna göras, om kasernerna
förlades till Malmen, därigenom att äfven i fortsättningen skulle
kunna användas en hel del anläggningar och byggnader, som finnas
där nu, såsom t. ex. en ny dyrbar skjutbana, arrestlokal, stora nya
förrådshus, ett nybyggt badhus samt kyrkan eller det s. k. Gustaf
Adolfskapellet, för att icke nämna andra större byggnader. Ur san-
nitär synpunkt anses Malmen vara mycket lämplig för ifrågavarande
förhållande, då den ligger på en hög grusplåtå. Då staten äger den
stora s. k. Malmskogen, som gränsar intill öfningsplatsen, finnes godt
tillfälle till ökad utrymme.

För att den samling af enskilda byggnader, som ligga i närheten
af lägerplatsen, icke skola menligt inverka i afseende på ordning och
hygieniska förhållanden, torde detta samhälle, eller det s. k. Mal-
mens by, böra bli municipalsamhälle, men ej af staten behöfva inköpas.

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

För jämförelsens skull ber jag äfven få erinra om att Skälf, som föreslagits till förläggningssort, har ungefär samma afstånd i förhållande till Norrköping som Malmen till Linköping.

Ur rent militärisk synpunkt har generalstabens chef yttrat, att Malmen är en mycket lämplig förläggningssort för *båda* regementena, hvarvid han särskildt påpekat de viktiga samöfningarna. Vid 1900 års stora mobilisering af Första och Andra lifgrenadierregementena, Smålands husarer, Smålands artilleriregemente och dåvarande Värmlands fältjägarekår försiggick aflastningen och stationeringen vid Malmen utan några anmärkningar och utan det minsta mankemang.

Herr talman! Jag har ansett mig böra framhålla dessa synpunkter och vill dessutom uttala den förhoppningen, att herr statsrådet och chefen för landförsvarsdepartementet, då frågan om kaserterna slutligen kommer att pröfvas, måtte hafva Malmen i godt minne.

I det läge, hvori frågan nu befinner sig efter behandlingen i utskottet, anser jag mig dock, under uttalande af mitt allra största förtroende för den nuvarande chefen för landförsvarsdepartementet, böra stanna vid att rösta för reservationen, till hvilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Eriksson i Bäck: Då jag i statsutskottets betänkande icke finner antecknad, att jag var frånvarande vid ärendets behandling i utskottet, och mitt namn ej heller förekommer bland reservanterna, skulle det ju kunna synas, som om jag biträdt utskottets förslag. Så är emellertid icke händelsen. Jag har under den förberedande behandlingen varit ense med reservanterna i deras förslag, men då ärendet afgjordes i utskottet, hade jag ledighet från riksdagsgöromålen, och till följd däraf var jag icke närvarande. Jag ville därför på detta sätt få detta till protokollet antecknad.

Här vore ju åtskilligt att säga om förhållandena vid många af mötesplatserna, och jag har åtskilliga anteckningar ur papper, som hafva företetts på afdelningen, särskildt rörande Sannaheds mötesplats, men då så mycket redan förut anförts i afseende å dessa platser, och detta icke inverkar på själfva frågan, skall jag icke ingå i någon detaljkritik, utan vill endast yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Persson i Stallerhult: Det förhåller sig på samma sätt med mig som med den föregående talaren, att jag icke står antecknad såsom frånvarande vid detta ärendes behandling och icke heller såsom reservant i denna fråga. Jag hade emellertid ledighet från riksdagsgöromålen, när denna fråga förevar i utskottet, hvarför jag nu ber att få yttra några ord i densamma.

Jag ber härvidlag att först och främst få säga, att jag intar samma ståndpunkt som reservanterna i denna fråga; reservationen utgör nämligen det bland de alternativ, som framlagts i utskottsafdel-

ningen, till hvilket jag slutit mig. Anledningen till att afdelningen icke kunde gå med på motionärernas förslag var den, att tiden är så långt framskriden, att man icke till nästa år kan uppskjuta beviljandet af medel för uppförande af kaserner, om dessa skola blifva färdiga till början af år 1909.

Orsaken till att man stått på den ståndpunkten, att man hittills afslagit anslag, som begärts för uppförande af kaserner, hvarom nu är fråga, har varit den, att man velat hafva undersökningar, huruvida det kunde låta sig göra att med besparande af statsmedel behålla någon eller några af de nuvarande mötesplatserna såsom förläggningssort. Med den utredning, som efter fjolårets beslut intagits i den kungl. propositionen, visar det sig af denna undersökning, att det icke skulle föranleda några besparingar att bibehålla nuvarande mötesplatser som förläggningssort, utan tvärtom. Jag för min del har förut trott, att det skulle kunna göras betydliga besparingar, och jag lefver ännu i den öfvertygelsen, att det skulle kunna göras sådana. Därför är jag en bland dem, som tvifla på att den här föreliggande utredningen är gjord såsom den borde hafva gjorts. Hvar och en, som haft tillfälle att läsa alla de handlingar, som framlagts i samband med denna utredning, skall, enligt hvad jag anser, förstå, hur man kommit till sådana siffror, som utredningen uppvisar.

Man har förut utgått från den uppfattningen, att om någon eller några af de nuvarande mötesplatserna bibehölles såsom förläggningssort, skulle åtskilliga af de där varande byggnaderna kunna användas, hvilka åtminstone på den plats jag närmast känner till äro så väl underhållna, att det icke är möjligt att i den delen göra anmärkningar emot dem; och jag vågar äfven säga, att jag icke hört, att någon af byggnaderna är öfverflödig, utan att alla hittills behöft tagas i anspråk för det afsedda ändamålet. Då hade man kunnat tro, att åtskilliga af dessa byggnader äfven härvidlag skulle kunna användas och att man därigenom skulle kunna bespara nybyggnader. Nu visar emellertid utredningen, att så icke går för sig. Det har funnits detaljbeskrifningar här öfver Axvall — jag skall nu hålla mig till denna ort, som jag bäst känner till — enligt hvilka det skulle byggas alldeles likadana nybyggnader af samma storlek, som om man skulle flytta till en ny plats i närheten af något stad; och man sparar således icke något därvidlag. Man hade tänkt, att de nya kasernerna skulle tilltagas med något mindre dimensioner och därigenom något skulle kunnas sparas, äfven angående själfva kasernerna, för den händelse man bibehölle de gamla platserna såsom förläggningssorter, då man hade gamla kaserner, som skulle kunna användas i synnerhet för repetitionsöfningarna och möjligen i någon mån äfven under de öfriga öfningarna. Detta låter sig emellertid icke göra, säges det, utan situationsplaner och ritningar visa alldeles samma dimensioner. Då blir hela skillnaden den, att under repetitionsöfningarna andra och tredje årsklasserna komma att tränga sig in på första årsklassen, på rekrytklassen; och således blir det litet trångbodd under de 30 dagarna.

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

*Angående
nya byggnader
för armén.*

(Forts.)

Man vinner således ingenting därigenom, när man icke får inskränka vinterkasernernas utrymme, ty de hafva icke tilltagits större än hvad som är behöfligt för rekrytskolan, för att den skall hafva godt utrymme.

Sedan finnes det åtskilliga andra byggnader, som jag trodde skulle kunna duga såsom de befinnas på den gamla lägerplatsen. Men utredningen visar, att detta icke går för sig. Nästan alla byggnader, som bibehållas, användas för annat än det ursprungligen afsedda ändamålet, och då bli kostnaderna för ombyggandet eller flyttandet af hvar och en af dessa större, än om det skulle byggas nytt hus.

Jag skall blott taga ett enda exempel. I det förslag, som ligger till grund för de nya sjukhuspaviljongerna, är det enligt 1902 års förslag, som nu höjes med vissa procent, för hvarje infanteriregemente beräknadt ett sjukhus för 43,000 kronor. Kommer man så till Axvall, ser man, att där finnes för närvarande ett sjukhus med 112 sängplatser. I förslaget upptages, att detta sjukhus måste ökas så att det får 120 platser, om där skall finnas utrymme för båda regementena, som möjligen skulle stanna där. För att utrymmet då skulle ökas med 8 sängplatser, får man kosta på det icke mindre än 98,000 kronor, under det att man kunde bygga två nya paviljonger för tillsammans 86,000 kr.

På samma sätt är det med hvarje hus, som ändras. Jag behöver icke i detalj anföra, huru det ställer sig. Jag anser, att det kan vara nog med nyssnämnda exempel. När utredningen har utgått från dylika synpunkter, att man skall ändra ett gammalt sjukhus, som är försedt med 112 sängar och utrustadt med tillbehör, och därför behöver kosta på det 98,000 kronor, men det kan byggas två nya paviljonger för tillsammans blott 86,000 kronor, då kunna herrarna väl förstå, att utredningarna äro sådana, att man vågar tvifla på att de kunna vara med noggrannhet utförda.

Så förhåller det sig vägen igenom, och därför ha kostnaderna blifvit så höga. Jag upprepar, att min öfvertygelse är, att åtminstone några af de gamla platserna skulle kunna bibehållas och utgifter därmed besparas.

Jag skall känna mig lika tillfredställd — och det tror jag är fallet med de flesta af herrarna här i kammaren — om kasernbyggnaderna uppföras i närheten af städer eller om de ligga ute på landsbygden. Det kan vara alldeles detsamma; lokalintressena spela härvidlag icke alls in, utan det är endast sparsamhetsintressena, som gjort, att man håller på, att förlägningsorterna borde bibehållas vid de gamla platserna, där så lämpligen ske kan.

Kommer man sedan till en annan punkt beträffande samma sak, så finner man, att en af förutsättningarna för utredningen, programmet för densamma, var, att vederbörande officer, som skickades ut, skulle se till, att man kunde få ett öfningsfält af 200 hektar, säger 200 hektar, för hvarje regemente. Uppgiften beträffande Axvall visar, att öfningsplatsen för närvarande har ett område på 300 hektar.

Där är äfven en kronodomän på 286 hektar, som skulle användas för utvidgning af öfningsfältet. Men denna anses icke räcka till, utan det skall köpas ytterligare 60 hektar till ett pris af 74,000 kronor. 646 hektar erforderas således, om regementet skall blifva kvar på sin gamla plats, under det att det räcker med 200 hektar, om det flyttas. Då är det väl klart, att man icke kan sätta full tilltro till en sådan utredning, utan att man verkligen har befogenhet att draga i tvifvelsmål, huruvida den är gjord såsom den borde göras.

På afdelningen, som ju har tillfälle att läsa alla handlingar, hvilka röra de frågor, som remitteras dit, har man ägnat denna fråga en både långvarig och allvarlig uppmärksamhet och man har genomläst nästan alla handlingar.

När man får se arméfördelningschefens och regementschefernas yttranden om de nuvarande platserna, blir man något nedslagen öfver de uttalanden, som gjorts. Jag har gjort en del anteckningar af dem för att vid tillfälle använda. Jag skall icke upptaga herrarnas tid med att uppläsa dem, men jag säger ännu en gång, att de äro af den beskaffenhet, att man kan känna sig missmodig öfver att sådana uttalanden göras om orten. Det är nedsättande för befolkningen. Det är alldeles som om det vore så, att landsbefolkningen icke kan räknas som vanligt folk, utan först när man kommer till städerna och får städernas umgänge, då är man i det rätta elementet, då är man i rätta sällskapet. Här heter det t. ex., att om man är Axvall, har officerskåren icke annat att förnöta tiden med på fristunderna än att sitta i messen eller vid glasen och spelbordet. Det skulle blifva tidsfördrifvet för officerarne, säges det. Där finnes icke annat umgänge! Orten är rikt bebyggd, heter det ändå på ett annat ställe. Af detta kan man draga den slutsatsen, att med innevånarna i orten kunna officerarne icke sällskapa. Det är nedsättande för befolkningen å landsbygden, menar jag, att det skall göras sådana uttalanden, ty det är icke möjligt annat, än att den stora allmänheten tager intryck häraf och känner sig nedslagen öfver att dylika uttalanden skola komma in i offentliga handlingar.

Nu kunde man varit belåten med att, såsom utskottet föreslagit, i motiveringen få in dessa villkor, om man så får kalla dem, eller de uttalanden, som här göras. Men reservanterna och de tre ledamöterna från Andra Kammaren i afdelningen ansågo, att man icke kunde fordra mindre än att få in detta såsom förutsättning och villkor för anslagets beviljande, att ytterligare undersökningar borde företagas, hvarvid äfven civila personer skulle få vara närvarande. Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Kjellén: Den enda skillnaden mellan reservanternas och utskottets förslag är det villkor, som i reservationen intagits. Det torde icke finnas mer än en mening i denna sal därom, att detta villkor är i realiteten berättigadt, uppställt från Riksdagens sida. Men det har kanske i någon mån fallit ur minnet, att Riksdagen

*Angående
nya byggnader
för armén.*
(Forts.)

Angående
nya byggnader
för armén.

(Forts.)

eller åtminstone denna kammare redan två gånger under detta lagtima riksmöte har behandlat just hithörande fråga.

Första gången var med anledning af statsrevisorernas hemställan och resulterade i en skrifvelse till Kungl. Maj:t, att Kungl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, hvilka åtgärder må böra vidtagas, på det att vid förestående kaserubyggnadsarbeten fullt tillförlitliga kostnadsberäkningar må vara att tillgå och tillfyllestgörande kontroll öfver arbetenas utförande må åstadkommas.

Den andra gången var med anledning af en enskild motion. Den behandlades af kammarens fjärde tillfälliga utskott. Utskottet var bundet af motionens ram och kunde icke föreslå mer än att Kungl. Maj:t ville låta utreda, om genom förändring af kungl. fortifikationens organisation mera betryggande garantier för utförande på tillfredsställande sätt af byggnader för arméns räkning kunna vinnas.

Men utskottet har i sin motivering vidrört hela denna fråga och sökt angifva åtskilliga medel för att här skapa betryggande garantier. Först nu ha vi fått Första Kammarens motsvarande utskottsbetänkande. Där har föreslagits en utvidgning af klämman, i syfte att Riksdagen skulle besluta att i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, om genom förändring af kungl. fortifikationens organisation eller genom andra anordningar mera betryggande garantier för utförande på ett tillfredsställande sätt af byggnader för arméns räkning kunna vinnas.

Och detta blir helt säkert Riksdagens beslut, då det icke finnes någon anledning från Andra Kammarens sida att stå emot en sådan framställning.

Två gånger har man således inom denna kammare behandlat och redan en gång i hela Riksdagen fattat beslut i alldeles samma riktning som det här föreslagna villkoret. Jag medgifver, att dessa föregående beslut hufvudsakligen gällt den senare delen af frågan, den skärpta kontrollen, och icke så mycket den förra delen, förläggningssorterna. Däröfver har man emellertid nu i utskottets egen motivering gjort en bestämd framställning, hvilken under dagens debatt stärkts genom vederbörande departementschefs uttryckliga förbindelse att taga hänsyn till densamma.

Det vill synas, som om dessa två omständigheter, Riksdagens föregående beslut i ärendet tillika med denna motivering och departementschefens uttalande, skulle kunna göra ett sådant villkor som det här i reservationen föreslagna öfverflödigt, i det att den garanti, som man vill vinna, torde vara för handen redan i och genom dem.

Å andra sidan kan icke nekas, att uppställandet af detta villkor väckt hos mig liksom hos den ärade talaren på kalmarbänken — hos mig kanske mera bestämda — konstitutionella betänkligheter. Det finnes dock en bestämd statsrättslig skillnad mellan den första klausulen i reservationen, som rör en statsregleringsfråga, där Riksdagen har sin rätt oantastlig, och den sista, som gäller en

administrativ fråga, där Riksdagen endast har petitionsrätt. Det är en konstitutionellt betänkelig sak att på detta vis knyta ett administrativt villkor till en statsregleringsfråga och därigenom tränga Kungl. Maj:ts administrativa myndighet in på lifvet samt bereda Riksdagen ökad makt öfver förhållanden, som en annan gång kanske icke äro så klandervärda som i detta fall, i alla händelser icke grundlagsenligt upplåtna för Riksdagen som beslutande faktor i statslifvet.

*Angående
nya byggnader för armén.*

(Forts.)

Då således detta villkor torde kunna undvaras, emedan syftet målet ändock är tillräckligt garanteradt, och då det kan verka skadligt såsom ett konstitutionellt prejudikat, tillåter jag mig, herr talmän, att yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr *Ahlstrand* instämde häruti.

Härmed var öfverläggningen slutad. I öfverensstämmelse med de yrkanden, som därunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner: 1:o på bifall till utskottets hemställan, 2:o på afslag därå och bifall i stället till den af herr vice talmannen Pehrson med flere vid utlåtandet afgifna reservationen, och 3:o på bifall till den af herr Larsson i Presstorp afgifna motionen; och ansåg herr talmannen det under 2:o upptagna yrkandet vara med öfvervägande ja godkänt. Votering begärdes emellertid, i följd hvaraf herr talmannen för bestämmande af kontrapositionen ånyo upptog de båda öfriga yrkandena, af hvilka det under 1:o omförmälta yrkandet nu förklarades hafva flertalets mening för sig. Som votering likväl äskades äfven i fråga om kontrapositionen, blef nu uppsatt, justerad och anslagen följande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i hufvudvoteringen angående statsutskottets utlåtande n:o 127 antager yrkandet om bifall till utskottets hemställan, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit yrkandet om bifall till den af herr Larsson i Presstorp afgifna motionen.

Den votering, som anställdes enligt denna omröstningsproposition, utföll med 119 Ja mot 95 Nej, hvadan propositionen för hufvudvoteringen erhöll följande af kammaren godkända lydelse:

Den, som vill, att kammaren, med afslag å statsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande n:o 127, bifaller den af herr vice talmannen Pehrson med flere vid utlåtandet afgifna reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Hufvudvoteringen utvisade 152 Ja mot 61 Nej; och hade kammaren alltså med afslag å utskottets hemställan bifallit den af herr vice talmannen Pehrson med flere vid utlåtandet afgifna reservationen.

§ 8.

*Angående
vissa änd-
ringar i bevill-
ningsförord-
ningen m. m.*

Därnäst i ordningen förelåg till afgörande bevillningsutskottets betänkande n:o 17, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition om ändrad lydelse af vissa §§ i bevillningsförordningen m. m. samt en i sammanhang därmed väckt motion.

I en till bevillningsutskottet hänvisad proposition hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att besluta, att 11, 14, 33 och 82 §§ i förordningen den 3 december 1897 angående bevillning af fast egendom samt af inkomst äfvensom 17 och 18 §§ i den vid förordningen fogade instruktion för taxeringsmyndigheterna måtte erhålla viss ändrad lydelse.

Till utskottets behandling hade vidare förelegat en i anledning af Kungl. Maj:ts proposition af herr *C. J. Öberg* inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 155, i hvilken yrkats, att Riksdagen ville besluta om ett sådant tillägg till 4 § i förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst, att vissa af motionären åsyftade ägare af mindre lägenheter af ett värde intill 1,000 kronor kunde, därest taxeringsmyndigheterna så funne lämpligt, under viss tid befrias från fastighetsbevillning.

Utskottet hemställde:

1:o) att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition n:o 91 om ändrad lydelse af vissa §§ i förordningen den 3 december 1897 angående bevillning af fast egendom samt af inkomst m. m. icke måtte af Riksdagen bifallas, dock att Riksdagen ville besluta, att i

anledning af ett i propositionen framställt förslag 11 § 2 mom. i nämnda förordning skulle erhålla viss förändrad lydelse; samt 2:o) att herr Öbergs förevarande motion icke måtte af Riksdagen bifallas.

*Angående
vissa änd-
ringar i bevill-
ningsförord-
ningen m. m.
(Forts.)*

Reservationer hade emellertid afgifvits:
beträffande punkten 1:o) af:

herr *Karlsson* i Göteborg, hvilken med instämmande af herrar friherre *Bonde*, *Höjer*, *Roos* och *Branting* hemställde, att Riksdagen med anledning af Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, måtte besluta, att 11, 14, 33 och 82 §§ i förordningen den 3 december 1897 angående bevillning af fast egendom samt af inkomst, 17 och 18 §§ i den vid förordningen fogade instruktion för taxeringsmyndigheterna äfvensom de till förordningen hörande formulär n:is 5 och 6 måtte erhålla den förändrade lydelse, en vid denna reservation fogad bilaga utvisade;

herr *J. F. Wester* och friherre *C. G. A. Klingspor*;

herrar *Almqvist* och *Lindblad*, hvilka hemställde, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning för Riksdagen framlägga förslag till sådan förändring i gällande bevillningsförordning, att för såväl smärre inkomsttagare som ägare af mindre fastigheter det nuvarande skattefria existensminimum i möjlig mån höjdes samt att därutöfver särskildt afdrag måtte beredas sådan skattskyldig för underhåll af minderåriga barn;

herr *Jansson* i Krakerud,
äfvensom af herrar *P. A. H. Cavalli* och *A. Hammarström* mot vissa delar af motiveringen; samt

af herr *Ericsson* i Ofvanmyra mot den del af motiveringen, som hänförde sig till utskottets hemställan i punkten 2:o).

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet af

Herr *Karlsson* i Göteborg, som yttrade: Herr talman! Jag hemställer, att bevillningsutskottets betänkande n:o 17 måtte föredragas på följande sätt:

att först behandlas Kungl. Maj:ts förslag till ändrad lydelse af 11, 14, 33 och 82 §§ i bevillningsförordningen äfvensom 17 och 18 §§ i den vid förordningen fogade instruktion för taxeringsmyndigheterna, därvid paragraferna föredragas i nu nämnd ordningsföljd och, där desamma äro uppdelade i moment, momentvis;

att vid behandlingen af 11 § 1 mom. öfverläggningen må omfattas betänkandet i dess helhet;

Angående
vissa änd-
ringar i bevill-
ningsförord-
ningen m. m.
(Forts.)

att, för den händelse förslaget kommer att i en eller annan del återremitteras, utskottet lämnas öppen rätt att vid ärendets förnyade behandling i afseende å de delar, som blifvit med eller utan ändring godkända, föreslå sådana jämkningar, som af ifrågasatta ändringar i återförvisade delar kunna föranledas;

att, efter det ofvannämnda §§ blifvit genomgångna, hvad utskottet hemställt i punkten 1:o företoges till afgörande; samt att därefter återstående delar af betänkandet föredragas punktvis.

Hvad herr Karlsson i Göteborg sålunda föreslagit bifölls af kammaren.

För 11 § *bevillningsförordningen* hade i den af herr Karlsson i Göteborg med flere afgifna reservationen föreslagits följande lydelse:

11 §.

Undantag från de i 7—10 §§ meddelade stadganden.

1 mom. Bevillning för inkomst af kapital eller arbete eger icke rum: när den skattskyldiges sammanräknade årsinkomst (se 18 § instruktionen för taxeringsmyndigheterna), däri inbegripen äfven hustruns, understiger 500 kronor.

Uppgår denna inkomst icke till 1,200 kronor, äro 450 kronor, uppgår den till 1,200 kronor, men icke till 1,800 kronor, äro 300 kronor af inkomsten af kapital och arbete fria från bevillning.

Till grund för bedömandet, om och i hvilken mån bevillningsfrihet enligt första eller andra punkten af detta mom. skall äga rum, lägges i fall, där särskildt afdrag enligt 2 mom. i denna § är medgifvet, den sammanräknade årsinkomst, som återstår efter afräkande af nyssnämnda särskilda afdrag.

2 mom. a) Å ort, där lefnadskostnaderna äro synnerligen höga i jämförelse med hvad de äro inom riket i allmänhet, må från den uppskattade inkomsten af kapital och arbete särskildt afdrag äga rum dels för skattskyldigs egen person med högst 150 kronor, dels ock för hvarje af den skattskyldige på grund af honom åliggande försörjningsplikt underhållet barn, hvars ålder vid början af det år, då taxeringen sker, understiger 15 år, med högst 50 kronor. För barn, som själfv ätnjuter inkomst, äger dock skattskyldig tillgodonjuta afdrag allenast såvida barnets sammanräknade årsinkomst understiger det inom orten för barn bestämda afdrag och i sådant fall icke för större belopp än det, hvarmed barnets inkomst understiger det fastställda afdragsbeloppet.

Afdrag, hvarom här är fråga, skall gälla för orten i dess helhet. Ej må afdrag medgifvas för skattskyldigs egen person, om hans sammanräknade årsinkomst öfverstiger 2,000 kronor, ej heller för barn, om den skattskyldiges sammanräknade årsinkomst öfverstiger

3,000 kronor, eller om däri ingår inkomst af kapital till ett belopp, öfverstigande 2,000 kronor.

a) Oafsedt afdrag, hvarom under b) förmåles, må undantagsvis i enskilda fall, då skattskyldigs skatteförmåga är på grund af särskilda förhållanden (t. ex. sjukdom inom familjen, underhåll af närstående, ekonomiska förluster, stark skuldsättning) väsentligen nedsatt, afdrag från den uppskattade inkomsten af kapital och arbete medgifvas med högst 200 kronor; dock må den omständigheten, att skattskyldig har barn att försörja, ej gälla såsom grund för sådant afdrag, där afdrag för barn enligt a) ägt rum.

Afdrag i fall, hvarom här är fråga, må ej medgifvas, där den skattskyldiges sammanräknade årsinkomst öfverstiger 2,500 kronor.

3 mom. Därest skattskyldig, hvars uppskattade inkomst af kapital och arbete uppgår till 800 kronor eller därutöfver, skulle vid tillämpning af bestämmelserna i 1 och 2 mom. vara från beviljning helt och hållet fri, skall ändock beviljning för inkomst påföras honom för ett belopp af 50 kronor.

Befrielse från eller lindring i beviljning på grund af 1 eller 2 mom. må ej åtnjutas af annan än enskild skattskyldig och oskiftadt stärbhus; ej heller må i något fall sådan befrielse eller lindring åtnjutas för inkomst, som beskattas inom annan kommun än den, där den skattskyldige är mantalsskrifven.

4 mom. Från utgörande af inkomstbeviljning frikallas:

a) staten;

b) kyrkor, akademier och vetenskapliga samfund, allmänna undervisningsverk, stipendiefonder, pensionsanstalter, sjuk- och fattigvårdsinrättningar jämte andra fromma stiftelser: för all annan inkomst än den i 8 § 2 mom. b) nämnda;

landsting, hushållningssällskap, städer och andra menigheter: för sådan inkomst, som icke härflyter af rörelse eller yrke;

allmänna hypoteksbanken, allmänna hypotekskassan för Sveriges städer och hypoteksföreningar;

järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare; samt

sparbanker, som afses i lagen af den 29 juli 1892, äfvensom sådana ränte- och kapitalförsäkringsanstalter, som afse att bereda vinst endast åt insättare;

c) medlem af konungaätten: för af staten anvisadt anslag samt för inkomst af kapital;

d) främmande makters härvarande beskickningar och konsulat tillhörande personer jämte deras betjäning:

om de icke äro svenska medborgare: för all annan inkomst än den, som utgöres af från Sverige uppbyren allmän eller enskild pension eller erhålles genom här idkad rörelse;

om de äro svenska medborgare: för den inkomst, de åtnjuta af sin tjänst hos den främmande makten;

*Angående
vissa änd-
ringar i bevil-
lingsförord-
ningen m. m.*

(Forts.)

*Angående
vissa änd-
ringar i bevill-
ningsförord-
ningen m. m.*
(Forts.)

- e) utlänning, som här vistas för att idka studier; samt
f) lappallmogen: för inkomst af rensköttsel.

Efter föredragning af Kungl. Maj:ts förslag till lydelse af 11 §
1 mom. *bevillningsförordningen*, lämnades på begäran ordet till:

Herr Karlsson i Göteborg: Herr talman, mina herrar! Vid föredragning af detta moment hafva vi således rätt att yttra oss öfver förslaget i dess helhet, och jag tänker begagna mig af denna rättighet.

Såsom synes af betänkandet, har icke utskottet och icke heller vi reservanter kunnat vara med om hvad som föreslagits i mom. 1. Emellertid är det ju så, att behovet af skattelindring allmänt erkännes, och detta icke minst af bevillningsutskottet i det föreliggande betänkandet. Man måste äfven, enligt mitt förmenande, säga, att Kungl. Maj:ts förslag innehåller erkännansvärda förbättringar i många afseenden. Orsaken till att man icke inom utskottet har kunnat gå med på detta förslag är de rubbningar, som ett bifall till hvad, som i detta moment föreslås, skulle medföra framför allt med afseende på den kommunala skattebördans fördelning. Man har kommit till den öfvertygelsen, att ett bifall till detta moment skulle hafva till följd, att en del af den skattebörd, som nu alltför hårdt trycker en del af arbetsklassen, närmast industriarbetarne, skulle komma att öfverflyttas på fastighetsägare, och man har ju klart för sig, att bland dessa fastighetsägare nu finnes en hel del sådana, som icke sitta i så synnerligen gynnsamma omständigheter och som därför måste betraktas såsom ganska olämpliga att öfverföra en skattebörd på. Således, det samband, som för närvarande råder mellan den allmänna bevillningen och den kommunala skattelagstiftningen, har enligt vårt förmenande utgjort ett hinder att biträda hvad som här föreslås i mom 1 af paragraf 11.

Emellertid, då man, som sagdt, har rätt att yttra sig öfver förslaget i dess helhet, vill jag säga, att vi reservanter, d. v. s. de, som varit med om min reservation, hafva ansett, att då man erkänner behovet af skattelindringar, skall man också försöka vidtaga sådana på de håll, där man kan göra det utan något olämpligt öfverflyttande af en del af skattebördan från en samhällsklass till en annan. Och detta hafva vi tänkt oss mycket väl skulle kunna låta sig göra genom bifall till hvad Kungl. Maj:t föreslagit beträffande hvad jag skulle vilja kalla de fakultativa afdragen, d. v. s. de afdrag, hvilkas tillämpning skulle vara beroende på taxeringsmyndigheterna i de olika orterna. Det förekommer ju redan nu sådana afdrag, som äro beroende på taxeringsmyndigheterna, men detta afdrag har förefallit oss reservanter vara af alltför obetydlig beskaffenhet för att man skulle kunna fortfarande låta sig nöja med detsamma. Det är nämligen en känd och erkänd sak, att, sedan det nuvarande bevillningsfria afdraget år 1893 blifvit bestämdt, priset på lifsförnödenheter, priset på bostäder stigit i högst väsentlig grad.

Mot ett bifall till hvad som föreslagits i andra momentet kan icke heller, såsom jag redan sagt, anföras det skälet, att ett beviljande af förhöjning i det skattefria afdraget skulle medföra öfverflyttandet af en del af skattebördan, och detta på den grund, att vederbörande taxeringsmyndigheter gifvetvis icke skola komma att begagna sig af sin rätt att medgifva afdrag i de fall, där sådant verkligen skulle inträffa. Man har enligt mitt förmenande ganska påtagliga bevis för att man icke skulle behöfva hysa fruktan i detta afseende, då man erinrar sig, att för närvarande, då dessa fakultativa afdrag äro så små och obetydliga som de äro, de likväl icke tillämpas i mer än 42 af landets samtliga kommuner, däraf 11 stadskommuner. Då man tillämpar den nu medgifna rätten till afdrag i så få kommuner, är det alldeles klart, att, om man skulle höja afdraget, detta icke skulle komma att tillämpas i flere kommuner, utan det är antagligt, att om man gör en ändring, så blir det i färre kommuner, som detta afdrag kommer att tillämpas. Jag antager således, att man icke behöfver vara rädd för att en sådan minskning skulle inträda. Vederbörande taxeringsmyndigheter behöfva för öfrigt icke gå till maximum, utan de kunna hålla sig vid lägre afdrag än de s. k. högsta.

Angående
vissa änd-
ringar i bevill-
ningsförord-
ningen m. m
(Forts.)

Hvad som för oss reservanter varit synnerligen tilltalande i Kungl. Maj:ts förslag, det är hvad förslaget i det afseendet innehåller om rätt till ett bevillningsfritt afdrag, rättadt efter barnens antal, i familjer med vissa begränsade inkomster. För denna sak har Riksdagen eller åtminstone bevillningsutskottet redan tidigare uttalat sig, och man har väl under den debatt, som ägt rum ute i landet om vår skatte- lagstiftning, ganska allmänt varit ense om behofvet af ett sådant skattefritt afdrag som det sist vidrörda. Ett bifall till hvad Kungl. Maj:t i mom. 2 föreslagit skulle således innebära, *dels* att taxeringsmyndigheterna skulle hafva rättighet att för skattskyldigs egen person lämna ett afdrag af högst 150 kronor, *dels* att skattskyldig skulle kunna erhålla ett afdrag på grund af honom åliggande försörjningsplikt för barn, hvars ålder i början af det år, då taxeringen sker, understiger 15 år, och detta afdrag är satt till högst 50 kronor. Kungl. Maj:ts förslag innehåller, att detta afdrag för barn skulle lämnas skattskyldig, hvars sammanräknade årsinkomster icke öfverstiga 3,000 kronor. I detta fall hafva vi reservanter föreslagit en ändring, och är vårt förslag af följande lydelse:

Afdrag, hvarom här är fråga, skall gälla för orten i dess helhet. Ej må afdrag medgifvas för skattskyldigs egen person, om hans sammanräknade årsinkomst öfverstiger 2,000 kronor, ej heller för barn, om den skattskyldiges sammanräknade årsinkomst öfverstiger 3,000 kronor, eller om däri ingår inkomst af kapital till ett belopp, öfverstigande 2,000 kronor.

Vi hafva gjort detta tillägg på den grund, att det rests den invändningen mot Kungl. Maj:ts förslag, att ett dylikt afdrag icke borde beviljas den, som har så hög inkomst af kapital som 3,000 kronor. Vi hafva därför ansett lämpligt att sänka detta belopp till 2,000 kronor.

Angående
vissa änd-
ringar i bevill-
ningsförord-
ningen m. m.
(Forts.)

Detta beträffande de generella dyrortsafdrag, som skulle kunna beviljas af taxeringsmyndigheterna.

I punkten B af mom. 2 förekomma bestämmelser om de mera individuella afdrag, som för närvarande gå under rubriken »ömmande omständigheter». Kungl. Maj:t har nu föreslagit, att man skulle ändra denna benämning »ömmande omständigheter» därhän, att det skulle heta: »Då skattskyldigs skatteförmåga är på grund af särskilda förhållanden (t. ex. sjukdom inom familjen, underhåll af närstående, ekonomiska förluster, stark skuldsättning) väsentligen nedsatt.» Kungl. Maj:t har föreslagit, att afdrag från den sammantäcknade inkomsten af kapital och arbete må medgifvas med högst 200 kronor. Beträffande detta moment hafva vi reservanter ansett oss böra ansluta oss till detsamma oförändradt.

Nu säger man möjligen beträffande detta afdrag för barn, hvilket jag speciellt tagit i försvar och som jag på det varmaste vill förorda, att på landet tillämpas redan nu till en viss grad principen att lämna dylikt afdrag för familjer med många barn. Det må vara sant, att så sker rent individuellt, och det låter antagligen rätt ofta tillämpa sig i landskommuner, där vederbörande taxeringsmyndigheter hafva en ingående individuell kannedom om hvarje skattdragandes personliga förhållande. Något motsvarande *kan* dock icke på grund af förhållandenas natur äga rum i städer och *üger* icke rum därstädes, utan där skäras de skattdragande öfver en kam. Det är därför synnerligen önskvärdt att där kunna få tillämpa hvad Kungl. Maj:t här föreslagit. Och jag upprepar hvad jag sagt förut, att ifrågakarande afdrag säkerligen icke skulle komma att tillämpas i landskommuner. Måhända kan det undantagsvis blifva fallet, men då torde det där komma att föreligga särdeles starka motiv för en sådan tillämpning.

Jag yrkar således, herr talman, i det föredragna momentet bifall till vår reservation.

Herr Almqvist: Herr talman! Ehuru jag icke principiellt ställer mig afvisande gentemot reservanternas förslag, har jag dock icke kunnat vara med om detsamma på grund af de skäl, som jag nu vill i korthet framhålla.

Först och främst skulle detta 2:dra moment gälla för de orter, där lefnadskostnaderna äro synnerligen höga i jämförelse med lefnadskostnaderna i riket i allmänhet, och således framför allt tillämpas i de större städerna med deras ofta väl aflönade industriarbetare.

En annan orsak, hvarför jag icke kunnat ansluta mig till reservanternas förslag, är den, att detsamma skulle lämna skattelindring äfven åt så pass höga kapital som 40,000 kronor.

En tredje anmärkning, som jag har mot detta förslag, är den, att förslaget saknar hvarje utredning om huru denna lindring skulle komma att verka. Vi hafva inom utskottet mot Kungl. Maj:ts förslag

i dess helhet gjort samma anmärkning, att det är i saknad af den utredning, som man med skäl kunnat förvänta. Och jag tror, att man äfven med skäl bör fordra, att en utredning verkställes, innan man vågar antaga det förslag, som reservanterna här framlagt.

*Angående
vissa änd-
ringar i bevill-
ningsförord-
ningen m. m.*
(Forts.)

Då jag sålunda ansett, att ifrågavarande förslag gifver rättvisa endast åt ett fåtal och följaktligen icke gifver *full* rättvisa, men att det däremot skänker åt en del af detta fåtal alltför stora lindringar, under det att det icke gifver någon lindring åt dem, som kunna vara i lika trängande behof af lindring, och då förslaget tillika är i saknad af utredning om dess verkningar, har jag icke inom bevillningsutskottet kunnat ansluta mig till detsamma, utan jämte herr Lindblad i afgifven reservation framställt ett annat förslag, som återfinnes på sid. 70 i utskottets betänkande. Såsom herrarne finna, hemställa vi där: »att Riksdagen ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning för Riksdagen framlägga förslag till sådan förändring i gällande bevillningsförordning, att för såväl smärre inkomsttagare som ägare af mindre fastigheter det nuvarande skattefria existensminimum i möjlig mån höjes samt att därutöfver särskildt afdrag må beredas sådan skattskyldig för underhåll af minderåriga barn.»

Vi afse således med vår reservation, att den föreslagna skatte-
lindringen må träffa såväl inkomsttagare som mindre fastighetsägare. Vår reservation går således längre än herr K. G. Karlssons m. fl. reservation.

Och då det icke torde kunna förnekas, att det nuvarande skattefria existensminimum är alldeles för lågt, hafva vi äfven hemställt om förslag till sådan ändring i bevillningsförordningen, att detsamma höjes i möjlig mån. Det nuvarande existensminimum var, såsom utskottet också anmärkt, riktigt afpassadt, då det bestämdes, men nu synes oss det alldeles nödvändigt att höja detsamma.

Vidare innebär vår reservation, att vi icke vilja nu framkomma med något bestämdt förslag i detta afseende, utan önska, att Kungl. Maj:t måtte först verkställa utredning och sedan framkomma med ett bestämdt, formuleradt förslag. Vi hafva trott, att detta förslag icke nödvändigt skulle behöfva sättas i samband med frågan om en omdaning af vårt direkta skatteväsende i dess helhet. Det kan dröja mycket länge, innan frågan om sambandet mellan den allmänna bevillningen och kommunalskatten blifver löst. Men medan den frågan utredes, skulle man väl kunna vidtaga sådana smärre förändringar, som mest äro af behofvet påkallade.

Då jag tror, att det af oss väckta förslaget är af synnerligen behjärtansvärd beskaffenhet, tillåter jag mig, herr talman, att yrka bifall till den af mig och herr Lindblad afgifna, vid betänkandet fogade reservation, som jag nyss uppläste.

Herr O. A. Ericsson i Ofvannmyra: Den förste ärade talaren redogjorde i korta drag för de skäl, som föranledt utskottet att ställa

*Angående
vissa änd-
ringar i bevill-
ningsförord-
ningen m. m.
(Forts.)*

sig afstyrkande mot den kungl. propositionen. Det vore nu ganska frestande att här anföra åtskilliga belysande exempel; men då hittills ingen röst höjts för bifall till propositionen, torde det kanske vara onödigt att vidare orda om den saken.

Hvad åter beträffar reservanternas förslag — hvilket ju i det väsentligaste tillstyrker bifall till Kungl. Maj:ts förslag i mom. 2 af den förevarande paragrafen — så sade den förste ärade talaren, att här kunde man icke med fog framställa dessa skäl, som af utskottet framhållits med afseende å mom. 1. Jag för min del är däremot af den mening, att samma principiella skäl, som gälla mot mom. 1, också böra gälla mot det nya förslaget i mom. 2. Det är ju aldeles tydligt och klart, att, så fort man i det fallet lättar för de små inkomsttagarna, man i stället lägger en ökad börda på däribland en hel del andra, mindre skattedragare, hvilka icke kunna komma med och blifva delaktiga af lindringen, nämligen de små fastighetsägarna. Nu säger man, att det bara är fråga om de orter, där lefnadskostnaderna ställa sig dyra, och det skulle vara, tror man, blott de större städerna. Men om herrarna slå upp utskottsbetänkandet, så skola de å sid. 55 finna en tabell, som uppräknar de samhällen, där man hittills begagnat sig af rätten att göra s. k. fakultativa afdrag, och dessa samhällen utgöra ett antal af 42, däribland 11 stadssamhällen. Det är således icke mindre än 31 samhällen på landsbygden, hvilka tillämpat dessa afdrag. Och om vi titta litet närmare på tabellen, så skola vi finna, att det finnes kommuner, inom hvilka en hel del egna hem anlagts, och dessa egnahemsinnehafvare skulle, enligt det förslag, till hvilket reservanterna yrka bifall, icke komma i åtnjutande af något afdrag, då däremot alla inkomsttagare i ungefär motsvarande ställning skulle få den förmånen. Kan det då vara lämpligt att — låt vara att reservanterna vilja i detta fall göra den inkränkningen, att bestämmelsen skall gälla endast sådana ägare af kapital, hvilka däraf ha högst 2,000 kr. i inkomst — kan det då vara lämpligt, säger jag, att göra en sådan lindring för dem, som hafva ett kapital på ungefär 40,000 kronor, men däremot fullt beskatta en innehafvare af ett eget litet hem, för hvilket han kanske är till det yttersta skuldsatt? Jag för min del kan icke vara med om en sådan åtgärd, och jag har fördenskull gått med på att afstyrka den kungl. propositionen i sin helhet. Likväl har jag varit med om att på det allra kraftigaste förorda principerna i det kungl. förslaget och yrkat, att Riksdagen skulle ytterligare uttala, att vi för den närmaste framtiden förvänta oss en fullständig skattereglering, hvarigenom man skipar rättvisa öfver hela linjen.

Hvad nu beträffar den siste talarens framställning och förord för hans reservation, så får jag påpeka, att hans framställning icke innehöll någonting annat, än hvad utskottet framhållit i sin motivering. Utskottet har, som sagdt, framhållit just detsamma i sin motivering, och jag anser, att det är en förnån för Andra Kammaren att biträda utskottets förslag i det här fallet, när det ju finnes utsikt för att också Första Kammaren skall taga utskottets förslag.

I följd däraf aflåtes till Kungl. Maj:t en skrifvelse, i hvilken Riksdagen anmäler de grunder, på hvilka den icke har kunnat antaga Kungl. Maj:ts förslag, och i motiveringen till denna skrifvelse framhålles önskvärdheten och nödvändigheten att så fort som möjligt få till stånd en skattereform, genom hvilken man kan bevilja den för *alla* de små skattdragarne, såväl lägre inkomstagare som mindre fastighetsägare, erforderliga skattelindringen.

*Angående
vissa änd-
ringar i bevill-
ningsförord-
ningen m. m.
(Forts.)*

Herr Almqvist sade visserligen sig tro, att det kunde låta sig göra att beträffande de små skattdragarne höja det bevillningsfria existensminimum, innan man vidtoge den stora omdaning af vårt skatteväsende. Men jag är förvissad därom, att, därest Riksdagen skulle i den riktningen till Kungl. Maj:t aflåta en skrifvelse och Kungl. Maj:t skulle komma att rätta sig efter ett sådant uttalande från Andra Kammaren — ty antagligen blefve det ju i så fall endast ett uttalande af Andra Kammaren — det skulle komma att emot ett sådant förslag resas samma svårigheter, som nu resas mot Kungl. Maj:ts förslag. Jag kan nämna, att i den ort jag tillhör hafva vi kommuner, i hvilka det finnes en massa skattepliktiga, som stå på gränsen till det inkomstbelopp, hvarom i förslaget är fråga, och skulle dessa små inkomsttagares skattskyldighet borttagas eller väsentligt inskränkas, så finge den andra delen af skattskyldiga, de små fastighetsägarna, betala äfven den skatt, som de förre skolat betala. Detta går min-sann icke för sig, ty redan nu suckar man och tycker, att Riksdagen är orättvis, då den från skattskyldighet befriar en del af kommunens skattskyldiga, för att lägga deras börda på andra, som äro mindre bärkraftiga än dem man befriar.

På dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Häruti instämde herr *Anderson* i Hasselbol.

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet *Biersert*: Herr talman, mina herrar! Då tiden är mycket dyrbar och föredragningslistan synnerligen lång, skall jag icke uppehålla mig vid de s. k. fasta afdragen, som Kungl. Maj:t föreslagit. Jag skall bara be att få med några ord tala om dels den utredning, som på bevillningsutskottets föranstaltande har i statistiska centralbyrån gjorts rörande den blifvande verkan af de skattelindringar, som här äro ifrågasatta att beviljas, dels också det förslag, som af herrar *Lindblad* och *Almqvist* framställes i deras reservation.

Hvad det förstnämnda, utredningen, beträffar, så är det med denna så som med många andra dylika utredningar, nämligen att det på grund af sakens natur är ytterst svårt att kunna med bestämdhet säga: här ser ni, hur skattelindringen kommer att verka. Och det är helt naturligt, att så skall vara förhållandet. För min del är jag — och för öfrigt icke endast jag, utan, såsom jag tror mig veta, också de, hvilka hafva verkställt den utredningen — öfvertygad om

Angående
vissa änd-
ringar i bevill-
ningsförord-
ningen m. m.

(Forts.)

att det i praktiken icke kommer att ställa sig på det viset, som utredningen synes gifva vid handen. Jag skall emellertid icke uppehålla mig längre vid den saken.

Herr Ollas A. Ericsson yttrade — för så vidt jag fattade honom rätt — att han trodde, att, för den händelse herrar Almqvists och Lindblads reservation blefve antagen och således till Kungl. Maj:t aflätes en skrifvelse, i hvilken Riksdagen begärde utredning om skattelindring äfven för de små fastighetsägarna, samma svårigheter skulle visa sig för att åstadkomma detta som de, hvilka nu yppat sig för att åstadkomma skattelindring i öfverensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag — allt, innan den stora skattereformen blifvit genomförd. Jag skall be att få till alla delar instämma med herr Ericsson i denna hans förmodan, ty jag tror det vara omöjligt att åstadkomma fullkomligt tillfredsställande förhållanden i vårt skatteväsende, förrän detta blifvit helt och hållet omlagdt, för det första på det sätt, att den kommunala beskattningen blir oberoende af skatten till staten, och för det andra så, att vi få en ren inkomstskatt. När en sådan reform kan komma att genomföras, det vågar jag icke yttra mig om, men det tror jag mig kunna försäkra, att, i hvad på regeringen beror, det icke skall i onödan förgå en enda dag, förrän man tager i tu med åtminstone ett försök till den reformen.

Hvad slutligen herr Karlssons m. fl. reservation beträffar, så skall jag be att få säga några ord också om denna. I denna reservation yrkas i allt väsentligt bifall till hvad Kungl. Maj:t föreslagit. Enligt mitt förmenande förhåller det sig icke med andra momentet af § 11 på samma sätt som med första momentet däraf, i det att de i andra momentet föreslagna afdragen äro fakultativa, d. v. s. det beror helt och hållet på vederbörande bevillningsberedningsdistrikt, huruvida dessa afdrag skola få tillämpning vid taxeringen eller icke. Vid sådant förhållande synes det mig, som om man skulle kunna undvara en utredning och ändå besluta i öfverensstämmelse med denna reservation, just därför, som sagdt, att det beror på kommunerna eller rättare bevillningsberedningsdistriktet själfvt, huruvida tillämpning af dessa undantagsbestämmelser skall komma till stånd eller icke. Jag förutsätter nu, att de personer, som hafva att göra med taxeringen inom distriktet, hafva så väl reda på förhållandena i deras orter, att de kunna bedöma verkningarna af den lindring, som de må hafva beslutit.

Jag vill dessutom fästa uppmärksamheten på, att taxeringsmyndigheterna hafva i sin hand att bestämma afdraget större eller mindre inom en viss gräns. Det är icke nödvändigt, att afdraget bestämmes till 150 kr. för hvarje person, och det är icke nödvändigt, att det bestämmes till 50 kr. för hvarje barn, utan det kan bestämmas betydligt lägre i öfverensstämmelse med hvad taxeringsmyndigheterna finna skäligt och lämpligt.

Jag ber kammaren om öfverseende med att jag upprepar, att det är lagdt i taxeringsmyndigheternas egen hand att bestämma,

huruvida något afdrag enligt § 11 mom. 2 i bevillningsförordningen skall beviljas och detta afdrags storlek, men vid sådant förhållande synes man mig icke löpa någon risk genom att bifalla hvad reservationerna föreslagit.

*Angående
vissa änd-
ringar i bevill-
ningsförord-
ningen m. m.*

(Forts.)

Jag skall be att vördsamt få fästa kammarens uppmärksamhet vid detta och anhålla, att kammaren måtte besluta i öfverensstämmelse med herr Karlssons m. fl. reservation i detta fall.

Som flere talare anmält sig för yttrandes afgifvande, men tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren på hemställan af herr talmannen att uppskjuta den vidare behandlingen af ifrågavarande betänkande till kl. 7 e. m., då detta sammanträde enligt utfärdadt anslag skulle fortsättas.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 4,32 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.
